

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

DOHODA O VINĚ A TRESTU

Plzeň 2021

Klára Široká

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Právnická fakulta

Katedra trestního práva

Studijní program právo a právní věda

Studijní obor právo

Dohoda o vině a trestu

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Doc. JUDr. Jan Kocina, Ph.D.

Katedra: Trestního práva

Zpracovala: Klára Šírká

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Klára ŠIROKÁ**
Osobní číslo: **R16M0275P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Dohoda o vině a trestu**
Zadávací katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Odklony v trestním řízení
3. Historie dohody o vině a trestu
4. Současná právní úprava
5. Aktuální otázky dohody o vině a trestu
6. Srovnání se zahraniční právní úpravou
7. Závěr

Rozsah diplomové práce:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

1. Ščerba, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, 128 s. ISBN 978-80-87576-30-4.
2. Tibítanzlová, A. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2019, 360 s. ISBN 978-80-7502-319-3.
3. Jelínek, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 7. vydání*. Praha: Leges, 2019, 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3.
4. Jelínek, J. a kol. *Trestní právo procesní. 5. vydání*. Praha: Leges, 2018, 864 s. ISBN 978-80-7502-278-3.

Vedoucí diplomové práce:

Doc. JUDr. Jan Kocina, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce:

12. března 2020

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2021

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.

děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D.,

LL.M.

vedoucí katedry

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně a všechny použité zdroje byly řádně uvedeny.

V Plzni dne 31. 3. 2021

.....

Klára Šíroká

Poděkování

Za pomoc, trpělivost a cenné rady při psaní této mé diplomové práce bych chtěla poděkovat především panu doc. JUDr. Janu Kocinovi, Ph.D.

Dále bych chtěla poděkovat své rodině za to, že mi po dobu psaní této diplomové práce, ale i během celého studia byli velkou oporou.

Obsah

Úvod	1
1. Odklony v trestním řízení	3
1.1 Obecný úvod k odklonům	3
1.2 Podmíněné zastavení trestního stíhání	6
1.3 Narovnání	8
1.4 Trestní příkaz.....	9
1.5 Odklony ve zkráceném přípravném řízení	11
1.6 Odstoupení od trestního stíhání v řízení o provinění	12
1.7 Dohoda o vině a trestu	14
2 Historie dohody o vině a trestu	15
2.1 Původ dohody o vině a trestu	15
2.2 Zavedení dohody o vině a trestu v ČR	17
2.3 Argumenty pro a proti	18
3 Současná právní úprava	22
3.1 Jednání o dohodě o vině a trestu	23
3.1.1 Sjednání dohody o vině a trestu v přípravném a zkráceném přípravném řízení 23	
3.1.2 Náležitosti dohody o vině a trestu	26
3.1.3 Protokolace	27
3.1.4 Doručování	28
3.1.5 Předběžné projednání obžaloby za účelem sjednání dohody o vině a trestu 29	
3.1.6 Sjednání dohody o vině a trestu v hlavním líčení	29
3.2 Řízení o schválení dohody o vině a trestu	31
3.2.1 Neveřejné zasedání o odmítnutí návrhu	32
3.2.2 Předběžné projednání návrhu	34
3.2.3 Veřejné zasedání za účelem projednání předložené dohody o vině a trestu 35	
3.3 Opravné prostředky	37
3.4 Poškozený a dohoda o vině a trestu.....	38
3.5 Základní nesoulad s některými zásadami trestního řízení.....	39
4 Aktuální otázky dohody o vině a trestu	41
4.1 Memorandum o součinnosti	41
4.2 Nová právní úprava	42
4.3 Výhody a nevýhody.....	46
5 Srovnání se zahraniční právní úpravou	49
5.1 Absprachen v Německu.....	49

5.2 Plea bargain v USA	52
Závěr.....	56
Resumé	58
Zdroje	59
Knižní publikace.....	59
Odborné články	60
Zákony a důvodové zprávy	62
Judikatura	62
Akademické práce	63
Ostatní	63
Příloha č. 1.....	66

Úvod

Tématem předkládané diplomové práce je dohoda o vině a trestu. Věnuje se jednomu z odklonů trestního řízení, který byl do českého právního řádu zaveden novelou zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TŘ“), která nabyla účinnosti dne 1. 9. 2012.

Institut dohody o vině a trestu je v právním řádu České republiky poměrně novou záležitostí. Jeho zavedením mělo být obviněnému zajištěno právo na rychlý a spravedlivý proces v plném rozsahu a zároveň ulehčeno přetíženým soudům. Zákonodárce se právní úpravou institutu inspiroval v zahraničí, především pak v zemích s angloamerickým právním systémem. Česká právní úprava dohody o vině a trestu byla v porovnání s ostatními zeměmi značně modifikovaná, což se v průběhu let projevilo i její minimální aplikací v praxi.

Dne 1. 10. 2020 nabyl účinnosti zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „TZ“), TŘ, a některé další předpisy (dále jen „Novela“ či „Zákon č. 333/2020 Sb.“). Novela mimo jiné mění právní úpravu dohody o vině a trestu, čímž zákonodárce reaguje na poznatky z praxe a kritiku předchozí právní úpravy. Cílem Novely je odbřemenit přetížené soudy, ale přitom účinně potrestat pachatele, přičemž se mu dává větší prostor pro přijetí odpovědnosti za jím spáchaný trestný čin. Otázka, zda nová právní úprava dohody o vině a trestu pomůže překonat znatelnou rozpačitost státních zástupců, soudců a obhájců ohledně dohody o vině a trestu a umožní tak institutu projevit svůj plný potenciál urychlit trestní řízení, však zůstává.

Diplomová práce je členěna do pěti kapitol. První kapitola se věnuje odklonům v trestním řízení. Zaměřuje se na shrnutí jejich společných znaků a jejich jednotlivý popis. Druhá kapitola se zabývá historií dohody o vině a trestu, je v ní popsán její původ na území Spojených států, což považuji za nezbytné pro pochopení okolností, které vedly zákonodárce zavést institut i do českého trestního procesu. Začlenění dohody o vině a trestu do českého právního řádu bylo přijímáno rozporuplně a mezi odbornou veřejností mělo četné odpůrce i příznivce. Nabízí se tak otázka, zda bylo opravdu vhodné obohatit náš právní řád o institut s cizorodým prvkem.

Stěžejní a nejobsáhlejší část mé diplomové práce tvoří kapitola věnovaná popisu současné právní úpravy, včetně postavení poškozeného v rámci dohody o vině a trestu.

V předposlední kapitole se věnuji aktuálním otázkám dohody o vině a trestu. Toto téma považuji za aktuální vzhledem k nedávnému přijetí Novely a podpisu Memoranda o součinnosti mezi Českou advokátní komorou a Nejvyšším státním zastupitelstvím. V rámci této kapitoly jsou také hodnoceny výhody a nevýhody současné právní úpravy.

V následné a zároveň poslední kapitole srovnávám českou právní úpravu dohody o vině a trestu s právní úpravou Spojených států a Německem.

Diplomová práce vychází z právního stavu k 1.4.2021.

1. Odklony v trestním řízení

1.1 Obecný úvod k odklonům

Odklony (angl. diversion from prosecution) v trestním řízení neboli také alternativními způsoby trestního procesu chápe právní nauka jako odlišné způsoby trestního řízení ve vztahu k běžnému projednání věci v hlavním líčení, avšak definici v TZ ani TŘ nenajdeme.¹

Snahy o dekriminalizaci, odbřemenění orgánů trestní justice a zkrácení trestního řízení v rámci tzv. racionalizace trestní justice evokovaly zákonodárce k hledání nových postupů, kterými by šlo efektivně řešit trestné činy bez průtahů a bez zbytečných nákladů státního rozpočtu. Dalším důvodem pro hledání nových postupů byl problém resocializace odsouzených. Tím, že se v době výkonu trestu pohybovali v kriminogenním prostředí a byli vytrženi ze svých přirozených sociálních vazeb, vyvstávala na povrch obava, zda trest odnětí svobody nemá spíše škodlivý účinek oproti zamýšlenému preventivnímu a výchovnému.² Řešením těchto problémů mělo být zavedení alternativ k tradiční formě trestního řízení, které působí na pachatele více preventivně, především pak na prvopachatele, které většinou odstraší pouhý kontakt s orgány činnými v trestním řízení a hrozba trestu odnětí svobody.³

Jedná se o zásadní kategorii tzv. zvláštních způsobů řízení, které upravuje hlava dvacátá TŘ a řadí se sem řízení ve věcech mladistvých, řízení proti uprchlému, podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, řízení před samosoudcem, řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu, řízení o přezkumu příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a příkazu k zajištění údajů o telekomunikačním provozu a řízení o schválení dohody o vině a trestu.

Za odklony v trestním řízení pak Jelínek ve své učebnici považuje narovnání, podmíněné zastavení trestního stíhání, odstoupení od trestního stíhání v řízení o provinění, trestní příkaz a schválení dohody o vině a trestu, protože se

¹ ZŮBEK, J. Odklony v trestním řízení a jejich současná i budoucí klasifikace. *Trestněprávní revue*. 2017, (3), s. 53.

² TANZLOVÁ, A. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-319-3, s. 18.

³ ZŮBEK, J. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-245-2, s. 16, 22.

odchylují od standartního průběhu trestního řízení.⁴ Ščerba naopak ve své publikaci dohodu o vině a trestu za odklon nepovažuje, protože je schválena odsuzujícím rozsudkem stejně jako trestní příkaz.⁵ Pro odklony to není příliš typické, důsledek jejich aplikace je totiž spojován se zastavením trestního stíhání.⁶

Pro tuto diplomovou práci jsou však dohoda o vině a trestu a trestní příkaz chápány jako odklony trestního řízení, protože se spíše ztotožňují s názorem, že odklony „umožňují vyřídit specifickým procesním postupem mimo hlavní líčení věc, která by musela být jinak projednána v hlavním líčení.“⁷ Jak uvádí Jelínek: „Závisí na tom, jaké atributy požadujeme od samotného pojmu odklonu v trestním řízení. Protože ovšem neexistuje legální definice pojmu odklonu v trestním řízení, a protože ani obsah tohoto pojmu není obecně ustálený v науce, nemůžeme spolehlivě tvrdit, jaké pojetí je to správné.“⁸

Tyto instituty svou podstatou představují rychlejší a hospodárnější vyřízení věci a odlehčují soudům v jejich přetíženosti, protože např. dokazování se neprovádí v takovém rozsahu jako v případě standartního trestního stíhání.⁹ Trestní věc se i přesto vyřídí plnohodnotně a rovnocenně jako ve standartním trestním řízení, akorát se zpravidla nevyužije právě stádium projednání věci před soudem. Při aplikaci odklonu v trestním řízení je taktéž zohledněn zájem poškozeného.

Využívání odklonů je často spojováno s problematikou dodržování zásad v trestním řízení. Především pak zásady projednací, legality a materiální pravdy jsou často potlačeny na úkor zásad rychlosti a hospodárnosti řízení.¹⁰

Zákon přesně stanoví, za jakých podmínek je možné využití konkrétního alternativního způsobu, a tedy není zpravidla na volné úvaze soudu, aby si sám vybral, jaký procesní postup si pro řešení trestní věci zvolí.¹¹

Obviněný, tedy taková osoba, proti níž je vedeno trestní stíhání, má pouze nárok na projednání své trestní věci ve standartním hlavním líčení. Jiné procesní

⁴ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3, s. 735.

⁵ ŠČERBA, F. In: ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-808-7576-304, s. 19.

⁶ SUCHÝ, O. Odklon v trestním řízení. *Právník* 1991, č. 3, s. 248.

⁷ SOLOTÁŘ, A., PŮRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, ISBN 80-7179-350-7, s. 35.

⁸ PELC, V., TEJNSKÁ, K. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 4, s. 737.

⁹ Tamtéž, s. 736.

¹⁰ Tamtéž, s. 735.

¹¹ Odklony (alternativní způsoby trestního procesu) | Vše podstatné o trestním řízení | Více o státním zastupitelství - Soustava státního zastupitelství ČR. *Soustava státního zastupitelství* [online]. 2021 Nejvyšší státní zastupitelství [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/vse-podstatne-o-trestnim-rizeni/odklony/>

postupy mohou být použity, stanoví-li tak zákon a dá-li k tomu obviněný souhlas – vzhledem k presumpci nevině se může obviněný domáhat vyřešení věci v klasickém řízení, protože s aplikací odklonů je spojeno určité omezení nebo povinnost pro obviněného.¹²

Odklony jsou významně provázány s prvky tzv. restorativní justice (z angl. restore – navrátit v původní stav, obnovit) považované za jejich ideový základ, jejíž koncept zacházení s pachatelem vychází z názoru, že současná trestní spravedlnost není přiměřenou reakcí společnosti na růst kriminality.¹³ Pojetí restorativní justice vychází z předpokladu, že na řešení trestného činu, který se zpravidla v tomto případě považuje za sociální konflikt mezi dvěma či více jednotlivci, popř. stranami, v němž se tito nacházejí, je nutná aktivní účast všech dotčených osob. Spácháním trestného činu se naruší sociální vztah mezi pachatelem, obětí a dotčenou společností a restorativní justice umožňuje osobám, především poškozeným, vzít „spravedlnost do svých rukou.“¹⁴ „Restorativní justici lze chápat jako soubor prostulátů, cílů a metod, které charakterizují určitý přístup k řešení problematiky zločinnosti.“¹⁵ Jedná se tedy o takové pojetí trestní justice, v němž jsou zastoupeny prvky zdůrazňující práva oběti, jejich ochranu a vyřešení trestní věci mimo soudní jednání, a proto se z těchto důvodů u odklonů často angažují i tzv. mediátoři. Společné, pro instituty vycházející z konceptu restorativní justice, jsou některé klíčové principy, a to:

1. zločin má být chápán jako škoda, která byla způsobena oběti a jako hrozba pro bezpečnost společnosti,
2. škoda se zkoumá v širším pojetí, a to jako újma materiální, fyzická, psychická, ztráty společenského postavení a narušení sociálních vazeb,
3. reakce na způsobený zločin má pomoci při odstranění škody či hrozby,
4. účelem společenské reakce na spáchaný čin je vytvoření podmínek pro odstranění následků takového činu,
5. pachatel se aktivně podílí na náhradě škody, přičemž jsou mu zachována všechna práva, pokud tak nečiní, je k tomu donucen soudem,

¹² Tamtéž.

¹³ KARABEC, Z. *Restorativní justice: sborník příspěvků dokumentů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-7338-021-8, s. 8.

¹⁴ VĚTROVEC, V., NEDOROST, L. a kol.: *Zákon o mediaci a probaci – komentář*. EUROLEX BOHEMIA, Praha, 2002, ISBN 80-86432-32-7, s. 14.

¹⁵ KARABEC, Z. op. cit. sub 13, s. 8.

6. k vyjednávání o způsobu a rozsahu náhrady škody nesmí být oběť trestného činu nucena.
7. Orgány činné v trestním řízení se v rámci systému restorativní justice angažují, když pro závažnost trestného činu je klasický trestní proces nezbytný. Angažují se i tehdy, pokud vyjednávání mezi pachatelem a obětí nenaplnuje svůj cíl.¹⁶

Restorativní justici považujeme za odlišnou od klasické retributivní (odplatná, trestající) justice, která klade největší důraz na potrestání pachatele, nikoli na celkovou harmonii ve společnosti.¹⁷

Pro přehlednost shrnu znaky, z nichž některé jsou zmíněny v předchozím textu a které charakterizují odklony v pojetí „*largo sensu*“ (širším pojetí). Jedná se o akcent zrychleného a zjednodušeného trestního řízení alespoň v některé jeho fázi, souhlas obviněného s takovým postupem, a tedy jeho větší participace, nenárokovost účinného uplatnění odklonů, a vytvoření překážky *res judicata* při úspěšném vyřízení věci.

Odklony v pojetí „*stricto sensu*“ (užším pojetí – bez institutů dohody o vině a trestu a trestního příkazu) jsou rozšířeny o atributy požadavku skončeného řízení bez vyslovení viny a uložení trestu, které reflektuje kvalifikovaným způsobem potřeby obviněného nebo poškozeného, uplatnění pouze v případech méně závažných trestných činů, obsah prvků restorativní justice.¹⁸

V následujících podkapitolách se stručně pokusím čtenáře seznámit s jednotlivými instituty, které považuji za odklony v trestním řízení. Jelikož ale odklony nejsou hlavním tématem této diplomové práce, nebude možné jim věnovat tolik prostoru, kolik by si tato tematika zasloužila. Především se proto zaměřím na jejich platnou právní úpravu, v čem spočívá jejich podstata a důvody, pro které byly vloženy do českého právního řádu tak, aby bylo možné jejich srovnání s institutem dohody o vině a trestu.

1.2 Podmíněné zastavení trestního stíhání

¹⁶ KARABEC, Z. op. cit. sub 13, s. 9.

¹⁷VÁLKOVÁ, H. *Retribuční justice-spravedlnost*. In: HENDRYCH, D., BĚLINA, M., FIALA, J., ŠÁMAL, P., ŠTURMA, P., ŠTENGLOVÁ, I., KARFÍKOVÁ, M. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. ISBN978-80-7400-059-1.

¹⁸ PROVAZNÍK, J. Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekodifikací. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 4, s. 79 – 85.

Novelou TŘ provedenou zákonem č. 292/1993 Sb. byl vytvořen institut podmíněného zastavení trestního stíhání. Jeho zavedení mělo za cíl nezatěžovat soud případy, které je možné vyřídit bez soudního projednání, a tedy mnohem rychleji.¹⁹

Tomuto velmi často používanému odklonu trestního stíhání (viz příloha č.1) se věnuje TŘ v ustanovení § 307 a 308 TŘ, v rámci systematiky TŘ je řazen do části třetí hlavy dvacáté. § 223a odst. 1 TŘ ještě upravuje možnost soudu rozhodnout i v hlavním líčení o podmíněném zastavení trestního stíhání za předpokladu splněných podmínek dle § 307 a 308. § 223a odst. 2 TŘ pak stanoví, kdo je oprávněn podat proti rozhodnutí soudu stížnost.²⁰

Podstata tohoto institutu spočívá v tom, že obviněný musí vést ve zkušební době řádný život²¹ a plnit podmínky, které byly v usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání uloženy výměnou za to, že se dočasně zastaví probíhající trestní stíhání,²² a pokud se obviněný osvědčí, vydá se o tom rozhodnutí. Proti tomuto rozhodnutí lze podat stížnost, která má odkladný účinek. Po nabytí právní moci tohoto rozhodnutí pak nastávají účinky zastavení trestního stíhání.²³

Jeho aplikace je možná pouze se souhlasem obviněného, pokud spáchal přečin, tj. nedbalostní trestný čin a ten úmyslný, na který TZ stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.²⁴ Trestní příkaz nelze také vydat v řízení proti osobě, jejíž svéprávnost je omezena.²⁵

TŘ v § 307 odst.1 písm. a), b), c) připouští podmíněné zastavení trestního stíhání v případě, že se obviněný k činu doznal, nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu, anebo učinil jiná

¹⁹ VANTUCH, P. Podmíněné zastavení trestního stíhání a možnosti jeho využití. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 1994, č. 8, s. 18. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=174>

²⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 2782.

²¹ Srov. nález Ústavního soudu ze dne 15. 8. 2017, sp. zn. I. ÚS 1202/17 - V *současném demokratickém právním státě s respektem ke svobodě člověka je možné řádný život definovat dvěma základními způsoby. První lze označit jako minimální limit řádného života, který společnost požaduje od všech občanů. Jedná se zejména o respektování právních předpisů, což se projevuje zejména v požadavku nepáchat trestnou činnost. Tento přístup je v souladu s čl. 2 odst. 4 Ústavy, dle něž nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá. Druhý přístup k definici řádného života je možné definovat jako takový životní styl, který odpovídá převládajícím hodnotám ve společnosti či převládajícím představám o řádném životě v dnešní společnosti.*

²² FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRÍVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 780.

²³ NOVOTNÝ, F. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-807-3806-774, s. 392.

²⁴ § 14 TZ

²⁵ § 314e odst. 7 písm. a) TŘ

potřebná opatření k její náhradě, vydal bezdůvodné obohacení činem získané a vzhledem k osobě obviněného a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.

K podmínkám ve výše zmíněném ustanovení § 307 TŘ může soud v řízení o přečinu a státní zástupce v přípravném řízení uložit obviněnému splnění dalších povinností, vyžaduje-li to povaha a závažnost spáchaného trestného činu, a to zdržení se určité činnosti ve zkušební době nebo složení peněžité částky na účet soudu a státního zastupitelství v přípravném řízení na pomoc obětem trestné činnosti, která spočívá v poskytnutí odborné pomoci subjekty zapsanými v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů.²⁶

Odbornou pomocí pak zákon č. 45/2013 Sb. rozumí psychologické poradenství, sociální poradenství, právní pomoc, poskytování právních informací nebo restorativní programy.²⁷

V souladu s § 68 zákona o soudnictví ve věcech mládeže se může takto postupovat i v případě obviněného mladistvého.²⁸

1.3 Narovnání

Za další odklon trestního řízení považuje právní nauka narovnání, které TŘ upravuje v § 309 až 314. Do trestního řízení byl zaveden novelou TŘ zákonem č. 152/1992 Sb., která nabyla účinnosti dne 1. 9. 1995.

Podstatou tohoto institutu je náprava narušených vztahů mezi obviněným a poškozeným tím, že obviněný odčiní škodlivé následky, které svým trestným činem způsobil. Oba subjekty se aktivně podílejí na řešení vzniklého konfliktu a mohou tak ovlivnit jeho výslednou podobu a nalézt přijatelné východisko pro urovnání vzájemných vztahů.²⁹

Narovnání, stejně jako podmíněné zastavení trestního stíhání, lze uložit pachateli pouze pokud spáchal přečin. Rozdíl mezi těmito instituty mimo jiné představuje to, že namísto souhlasu pouze obviněného, je v tomto případě nutný i souhlas poškozeného, bez něhož by nebylo možné narovnání schválit soudem a v přípravném řízení státním zástupcem.

²⁶ § 307 odst. 2 písm. b) TŘ

²⁷ § 4 odst. 1 zákona č. 45/2013 Sb., zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)

²⁸ NOVOTNÝ, F. op. cit. sub 23, s. 392.

²⁹ NEZKUSIL, J. Narovnání jako forma odklonu. *Právník*, 2007, č. 10, s. 1095 – 1109.

Aby došlo ke schválení narovnání a zastavení trestního stíhání, musí obviněný dle § 309 TŘ prohlásit, že spáchal skutek, pro který je stíhán, musí uhradit poškozenému škodu způsobenou přečinem nebo učinit potřebné úkony k jeho náhradě, případně jinak odčinit újmu vzniklou přečinem, vydat bezdůvodné obohacení získané přečinem nebo učinit jiná vhodná opatření k jeho vydání a složit na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžitou částku přiměřenou spáchanému přečinu, určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, podle zvláštního právního předpisu. Prohlášení musí být učiněno svobodně, vážně a určitě.

Tento způsob vyřízení věci by měl být soudem či státním zástupcem považován za dostačující vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu s přihlédnutím k osobě pachatele a jeho osobním poměrům, a také k tomu, jakou mírou byl dotčen veřejný zájem.

Rozhodnutí o schválení narovnání předchází poučení o právech a o podstatě tohoto institutu, následuje vyléchnutí osoby poškozené a obviněné, kde soud, či státní zástupce zjišťují způsob a okolnosti uzavření dohody o narovnání. Především se pak zkoumá, zda byla dohoda o narovnání učiněna dobrovolně a obě strany s ní souhlasí. Součástí vyléchu je i prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, ke kterému se ale nebude přihlížet, pokud narovnání schváleno nebude.

1.4 Trestní příkaz

Institut trestního příkazu není na území Čech novinkou. Již roku 1929 nabyt účinnosti zákon č. 31/1929 Sb., který trestní příkaz zavedl, a to konkrétně v ustanoveních § 10 až § 14. V roce 1948 byl však pro politicko-spoločenské poměry vypuštěn. Po následném znovuzavedení roku 1970 byl po dvaceti letech opět zrušen. Novelou TŘ, provedenou zákonem č. 292/1993 Sb., byl s účinností k 1. lednu 1994 institut trestního příkazu do trestního řádu opětovně zaveden³⁰ jako reakce na požadavek zjednodušení trestního řízení.³¹ Současný TŘ jej upravuje v § 314e až 314g.

³⁰ CRHA, L. K právní moci trestního příkazu. *Trestní právo*, 1997, č. 10, s. 2.

³¹ „Zcela zásadní význam mělo znovuzavedení trestního příkazu, kterým Okresní soudy dnes řeší někdy až 50 % napadlých věcí. Můžeme se bavit o tom, jestli jsme to třeba nepřehnali s tím, že jsme umožnili trestním příkazem uložit nepodmíněný trest odnětí svobody do jednoho roku, jestli je v pořádku, že po podání odporu může obviněný dopadnout hůře, než dopadl trestním příkazem. To jsou otázky, o kterých lze diskutovat, ale faktem zůstává, že tento institut sám o sobě trestní řízení v celkovém součtu nesmírně zrychlil.“ HAVLÍČEK, K. Rozhovor s JUDr. Pavlem Kučerou, místopředsedou Nejvyššího soudu České republiky. *Trestní právo*, 2001, č. 9, s. 3.

Trestní příkaz je zjednodušenou formou rozhodnutí, které má odsuzující charakter. Představuje výjimku ze zásady ústnosti a bezprostřednosti, jelikož jej vydává samosoudce bez projednání v hlavním líčení,³² jestliže je skutkový stav spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, a to i v řízení konaném po zkráceném přípravném řízení.

Už z podstaty toho, že trestní příkaz může vydat pouze samosoudce, je zřejmé, že tímto způsobem lze řešit trestné činy, u kterých zákon stanoví trest odnětí svobody, jejichž horní hranice nepřevyšuje 5 let. Touto formou je tedy možné rychle a hospodárně řešit drobné delikty, na úkor čehož jsou zásady veřejnosti, ústnosti a bezprostřednosti také upozaděny.

Samosoudce může trestním příkazem uložit trest odnětí svobody do jednoho roku s podmíněným odkladem jeho výkonu, domácí vězení do jednoho roku, trest obecně prospěšných prací, trest zákazu činnosti do pěti let, trest zákazu držení a chovu zvířat, peněžitý trest, trest propadnutí věci, vyhoštění do pěti let, zákaz pohybu do pěti let, trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce do pěti let.³³

Novela TŘ, provedená zákonem č. 333/2020 Sb., zavedla nové pravidlo pro ukládání peněžitého trestu. Neumožňuje uložení peněžitého trestu, u kterého dvojnásobek počtu denních sazeb ani s uloženým trestem odnětí svobody přesahuje jeden rok. Naopak ale umožnila trestním příkazem upustit od potrestání (§ 46 TZ), podmíněně upustit od potrestání s dohledem (§ 48 TZ), nebo upustit od uložení souhrnného trestu (44 TZ). Trestním příkazem bylo pravomocně upuštěno od potrestání i v minulosti, a to i přesto, že to zákon nedovoloval, jak píše Šelleng: „*Formy upuštění od potrestání uvedené v § 46 odst. 1 a 2 a v § 47 tr. zákoníku nepřipouštějí rozhodnout o upuštění od potrestání trestním příkazem. Předpoklady vyjádřené v ust. § 46 odst. 3 tr. zákoníku však s rozhodnutím ve formě trestního příkazu nekolidují.*“³⁴

Proti trestnímu příkazu je možné podat odpor, kterým se trestní příkaz ex lege ruší a ve věci je nařízeno hlavní líčení. Pokud odpor podán není, stává se trestní příkaz pravomocným a vykonatelným a má povahu odsuzujícího rozsudku.³⁵

³² CÍSAŘOVÁ, D. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Linde, 2006. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 80-720-1594-X, s. 76.

³³ § 314e odst. 2 TŘ

³⁴ ŠELLENG, D. Ke vztahu upuštění od potrestání a trestního příkazu. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2016, č. 5, s. 19. ISSN 1210 6348.

³⁵ PELC, V., TEJNSKÁ, K. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 4, s. 735.

Je důležité upozornit na to, že samosoudce není povinen trestní příkaz vydat, i když jsou splněny veškeré podmínky, které jeho vydání podmiňují, stejně jako ostatní odklony v trestním řízení i tento institut představuje pouze alternativu ke standardnímu projednání věci v hlavním líčení. Myslím si ale, že trestní příkaz je soudci oblíbený způsob řešení trestní věci, když vezmeme v potaz, že v roce 2019 bylo takto odsouzeno 32 635 osob a v roce 2020 pak 28 740 (viz. příloha č.1).

1.5 Odklony ve zkráceném přípravném řízení

Novela TŘ, provedená zákonem č. 283/2004 Sb., vtělila do právního řádu institut podmíněného odložení návrhu na potrestání a odložení věci při současném narovnání a dala tak státnímu zástupci možnost vyřídit trestní věc těmito odklony ve zkráceném přípravném řízení.

Podmíněné odložení návrhu na potrestání je upraveno § 179g a § 179h TŘ. Jedná se o jakousi výstrahu podezřelému v rámci zkráceného přípravného řízení, kdy je v pravomoci státního zástupce vydat usnesení, kterým se podmíněně odkládá podání návrhu na potrestání.³⁶

Státní zástupce tak může učinit pouze pokud se podezřelý k trestnému činu doznal a zároveň souhlasí s podáním takového návrhu. Dále je nutné, aby podezřelý vydal bezdůvodné obohacení činem získané a nahradil škodu, kterou svým činem způsobil. U těchto dvou podmínek stačí, jestliže s poškozeným byla alespoň uzavřena dohoda o náhradě škody nebo vydání bezdůvodného obohacení. V usnesení o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání se podezřelému uloží, aby v průběhu zkušební doby dohodu splnil.³⁷

S ohledem na okolnosti každého případu je třeba vzít v potaz poměry podezřelého, povahu a závažnost trestného činu a souvislosti, se kterými byl trestný čin spáchán, a to především z důvodu vhodnosti a dostatečnosti takového rozhodnutí. Pakliže státní zástupce nepovažuje rozhodnutí vzhledem k osobě podezřelého, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu, za dostačující, má možnost o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání rozhodnout, pokud podezřelý splní předchozí podmínky a k tomu se ještě zaváže zdržet se určité činnosti během zkušební doby, v souvislosti, s níž se dopustil trestného činu, nebo na účet státního zastupitelství složí určitou peněžitou částku.

³⁶ Odklony (alternativní způsoby trestního procesu). Op.cit. sub 12.

³⁷ § 179g a násl. TŘ

Zkušební doba je stanovena v rozmezí 6 měsíců až dvou let, případně pěti let a počíná právní mocí rozhodnutí. Podezřelý musí vést v této době řádný život, k čemuž mohou napomoci i přiměřená omezení a povinnosti stanovená v rozhodnutí.

Řádným opravným prostředkem proti rozhodnutí o podmíněnému odložení návrhu na potrestání je včasné podaná stížnost, jež má odkladný účinek a může ji podat podezřelý i poškozený.³⁸

V závislosti na způsob života podezřelého během zkušební doby, má státní zástupce několik možností, jak dále postupovat. V případě, že podezřelý vedl řádný život a splnil veškeré povinnosti, které mu byly uloženy, státní zástupce rozhodne, že se osvědčil. V opačném případě rozhodne, že se podezřelý neosvědčil. TŘ dává ale ještě možnost prodloužit zkušební dobu nejdéle o jeden rok. K tomu by však mělo docházet výjimečně, a to s ohledem na okolnosti případu a osobě podezřelého.

Z výše uvedeného lze konstatovat, že institut podmíněného odložení návrhu na potrestání se svými podmínkami příliš neliší od institutu podmíněného zastavení trestního stíhání. Je jen přizpůsoben charakteru zkráceného přípravného řízení.³⁹

Odložení věci při současném schválení narovnání je upraveno v ustanovení § 179c odst. 2 písm. g) TŘ. přičemž se obdobně použije úprava narovnání nacházející se v ustanoveních § 309 a násl. TŘ.⁴⁰

1.6 Odstoupení od trestního stíhání v řízení o provinění

Odstoupení od trestního stíhání v řízení o provinění je upraveno v ustanovení § 70 a § 71 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Jedná se o alternativní způsob vyřízení trestné činnosti mladistvého, na kterou TZ stanoví horní hranici odnětí svobody nepřevyšující tři léta. Tento institut představuje výjimku ze zásady ústnosti, legality a veřejnosti ve prospěch zásady oportunity.⁴¹

Podstata tohoto institutu spočívá v tom, že soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce odstoupí od potrestání z důvodu chybějícího veřejného zájmu na dalším stíhání mladistvého. Zároveň se přihlíží k závažnosti provinění pro společnost a osobě mladistvého.⁴² Součástí rozhodnutí o odstoupení od potrestání

³⁸ Odklony (alternativní způsoby trestního procesu). Op.cit. sub 11.

³⁹ TIBITANZLOVÁ, A. op. cit. sub 2, s. 174

⁴⁰ § 179c odst. 2 písm. g) TŘ

⁴¹ PELC, V., TEJNSKÁ, K. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 4, s. 755.

⁴² ŠPUNDOVÁ, J. *Problémy trestního postihu mladistvých*. Olomouc: Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. Student (Leges). ISBN 80-244-0793-0, s. 25.

je výrok o zastavení trestního stíhání pro skutek, v němž je spatřováno provinění mladistvého, a jehož se takové rozhodnutí týká.⁴³

O odstoupení od trestního stíhání v řízení o provinění rozhoduje tedy v přípravném řízení státní zástupce a v řízení před soudem soud pro mládež.

Takovému rozhodnutí předchází za pomoci všech obvyklých důkazních prostředků řádné zjištění, že se skutek, který je předmětem trestního stíhání, skutečně stal, zda je obviněným mladistvý a jestli se opravdu jedná o provinění.

Aby se tento institut mohl uplatnit, je třeba kumulativního splnění určitých podmínek. Jedná se o podmínky uvedené v § 68 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, dále o provinění, na které TZ stanoví trest odnětí svobody maximálně na tři léta, chybějící veřejný zájem na dalším trestním stíhání mladistvého, podmínku neúčelnosti trestního stíhání a nenutnosti potrestání k odvrácení mladistvého od páchaní dalších provinění.⁴⁴ V § 70 odst. 4 zákona o soudnictví ve věcech mládeže je ještě kladen důraz na mladistvým již vykonaný vhodný probační program, částečné či úplné nahrazení škody či vrácení bezdůvodného obohacení mladistvým se souhlasem poškozeného, vyslovení napomenutí s výstrahou mladistvému, které lze považovat z hlediska účelu řízení za dostatečné řešení. Tyto sice nejsou uvedeny jako nutnost, ale lze je brát jako významný předpoklad ke kladnému přístupu soudu či státního zástupce v přípravném řízení ohledně rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání. Jinými slovy soud či státní zástupce rozhodne o odstoupení trestního stíhání, bylo-li účelu zákona o soudnictví ve věcech mládeže dosaženo společně s účelem řízení vedeném podle něho ještě před projednáním věci ve standartním hlavním líčení a vynesením odsuzujícího rozsudku.⁴⁵

K odstoupení od trestního stíhání není třeba souhlasu poškozeného. Jeho nesouhlas ale může mít za důsledek, že si orgány činné v trestním řízení nebudou jisté, zda jsou skutečně splněny všechny zákonné předpoklady. Mohou mít také pochybnosti o tom, že mladistvý náležitě neprojevil připravenost přičinit se o odstranění škodlivých následků způsobených svým činem. Měly by proto dostatečně zjistit, proč poškozený nesouhlas vyslovil.

⁴³ § 70 odst. 3 z. č. 218/2003 Sb., zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých předpisů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

⁴⁴ § 70 odst. 1 písm. a), b) z. č. 218/2003 Sb., zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých předpisů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

⁴⁵ PELC, V., TEJNSKÁ, K. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 4, s. 755-756.

Usnesení o odstoupení od trestního stíhání má charakter meritorního rozhodnutí a jeho účinkem je vznik překážky „rei iudicatae“. Nelze proto postihnout neplnění uložených závazků po nabytí právní moci, jelikož tímto rozhodnutím definitivně končí trestní stíhání.

Opravným prostředkem je stížnost, kterou mohou ve prospěch mladistvého podat jeho příbuzní v přímém pokolení, zákonný zástupce, sourozenci, osvojitel, osvojenec, manžel, partner, druh, OSPOD, a to i proti jeho vůli.⁴⁶

Stejně jako u jiných odklonů, i zde je na volné úvaze soudu pro mládež a v přípravném řízení státního zástupce, zda si vyberou tuto možnost vyřízení trestní věci. I obviněný mladistvý může požadovat projednání své trestní věci klasicky v hlavním líčení, pokud do tří dnů od doručení usnesení o odstoupení od trestního stíhání prohlásí, že na projednání věci trvá.⁴⁷ Soud poté buď shledá důvod ke zproštění mladistvého, nebo vysloví jeho vinu v rozsudku. Trestní opatření, která demonstrativně uvádí § 70 odst. 4, soud neuloží.

1.7 Dohoda o vině a trestu

S účinností od 1. 9. 2012 byl zákonem č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., TŘ, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, do českého procesu zaveden institut dohody o vině a trestu.⁴⁸

Jde o relativně mladý a kontroverzní institut, který současný TŘ vymezuje v § 175a až 175b, § 206b, 206c, 206d a § 314o až 314s. § 63 zákona o soudnictví ve věcech mládeže pak vylučuje dohodovací řízení ve věcech mladistvých.⁴⁹

Podstata tohoto institutu spočívá zjednodušeně řečeno v dohodě státního zástupce s obviněným, příp. s jeho obhájcem na konkrétním vymezení trestněprávních následků za příslib prohlášení viny a vzdání se práva na projednání věci a dokazování viny v hlavním líčení obviněným.⁵⁰

Zahájení jednání o dohodě o vině a trestu může navrhnout sám obviněný nebo jej státní zástupce může zahájit i bez takového návrhu. Důležité ale je, aby

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ § 70 odst. 5 z. č. 218/2003 Sb., zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých předpisů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

⁴⁸ ZAORALOVÁ, P. Dohodnutý trest aneb chybějící právní úprava sankcí v řízení o dohodě o vině a trestu. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2016, č. 11, s. 38-42. ISSN 1210-6348.

⁴⁹ KOCINA, J. Velká novela trestních předpisů: Aktuální otázky dohody o vině a trestu. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2020, č. 11, s. 19. ISSN 1210-6348.

⁵⁰ ŠČERBA, F. In: ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*, op. cit. sub 5, s.10.

výsledky vyšetřování dostatečně prokazovaly závěr, že se skutek, pro který je řízení vedeno, skutečně stal, že se jedná o trestný čin a že jej spáchal obviněný.⁵¹ O sjednání dohody o vině a trestu může obžalovaného dle § 206b poučit i předseda senátu, má-li to vzhledem k okolnostem případu za vhodné.

Dohoda o vině a trestu lze sjednat na jakýkoliv trestný čin, s výjimkou v řízení proti uprchlému a mladistvému.⁵²

Došlo-li ke sjednání dohody o vině a trestu mezi státním zástupcem a obviněným, státní zástupce podá soudu v rozsahu sjednané dohody návrh na schválení dohody o vině a trestu.⁵³ Ten pak předseda senátu přezkoumá a podle jeho obsahu a obsahu spisu nařídí veřejné zasedání k rozhodnutí, nebo rozhodne o odmítnutí návrhu, nebo nařídí předběžné projednání takového návrhu.

Pokud soud s dohodou souhlasí, schválí ji odsuzujícím rozsudkem.⁵⁴ Jelikož je dohoda o vině a trestu stěžejním tématem této diplomové práce, budu se jí podrobněji věnovat v následujících kapitolách.

Dohodu o vině a trestu považuji pro tuto diplomovou práci jako jeden z odklonů trestního řízení, protože v postupu dohodovacího řízení můžeme spatřovat mnoho odlišností, než je tomu u běžného vyřízení trestní věci. Jedná se o poměrně mladý, přesto velmi diskutovaný institut trestního práva, který byl zpočátku charakteristický pro anglosaský právní řád. Nyní je již, dle mého názoru, jeho úprava v českém právním řádu plně srovnatelná se zahraničními, a to především díky schválení novely TŘ provedenou zákonem č. 333/2020 Sb., která nabyla účinnosti dne 31. 10. 2020 a rozšířila možnosti jejího používání oproti předchozí právní úpravě.

2 Historie dohody o vině a trestu

2.1 Původ dohody o vině a trestu

Dohoda o vině a trestu má poměrně nejasnou minulost. Většina zdrojů odkazuje na její počátky v první polovinou 19. století, kdy se ve Spojených státech amerických začala praktikovat tzv. „plea bargain.“ Pohlédneme-li ještě hlouběji do

⁵¹ § 175a odst. 1 TŘ

⁵² KOCINA, J. op. cit. sub 49, s.19.

⁵³ §175b odst.1 TŘ

⁵⁴ JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2012, č. 10, s. 19. ISSN 1210-6348.

historie, můžeme pozorovat prvky sjednaného trestu už v případě krutého čarodějnického procesu v Salem, jenž probíhal během roku 1692. Salemský proces byl jeden z mála případů inkvizičního stíhání čarodějnic v Americe. Ženám, obviněným z čarodějnictví, byla učiněna nabídka. Buď prohlásí, že jsou čarodějnice a budou žít, nebo budou popraveny.

Salemští soudci si od takového postupu slibovali, že se pod nátlakem bude přiznávat více čarodějnic, které pomohou odhalit další. Takové prohlášení viny (angl. guilty plea) tehdy zachránilo život spoustě nevinných žen a do budoucna ilustrovalo silné argumenty proti „plea bargain.“ Jedním z těchto argumentů bylo, že nevinní lidé budou prohlašovat svou vinu k činům, které nespáchali.⁵⁵

Roku 1832 se začala „plea bargain“ častěji praktikovat v Bostnu. Ti, co porušili veřejné vyhlášky, mohli očekávat nižší trest poté, co přiznali svou vinu. Tato praxe se rozšířila rychle napříč soudci v USA a už roku 1850 se považovala za běžnou. „Plea bargain“ byla typická pro případy bez obětí, aby se obžaloba (angl. prosecutor) nemusela zabývat jejich zájmy. Tímto způsobem řešené případy se po občanské válce v USA začaly objevovat i u odvolacích soudů. Soudci těchto soudů přijímali „plea bargain“ velmi rozpačitě.

Na počátku dvacátého století se dle průzkumů využívala „plea bargain“ zcela masivně. Ve městě New York v letech 1900–1907 prohlásilo vinu mezi 77 % až 83 % obviněných. V okrese města Cook ve státě Illinois pak roku 1926 dokonce 96 %.⁵⁶

I přes tak obrovský zájem o nižší a výhodnější trest výměnou za prohlášení viny nebyl názor na využití této praxe jednotný. Někteří ho označovali za neetický nebo dokonce nezákonný. Obviněným bylo říkáno, že o takto vyjednaném trestu se nesmí před soudem zmínit, protože by mohly vyvstat pochybnosti, zda prohlášení viny bylo učiněno dobrovolně.⁵⁷

Roku 1967 vydala Prezidentská komise pro vymáhání práva a správu spravedlnosti (angl. President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice) významnou zprávu, která dokumentovala rozšířené používání vyjednaného trestu a doporučila tuto praxi uznat.

Nejvyšší soud (angl. U. S. Supreme Court) svými rozhodnutími v letech 1970-1978 vymezil určitá pravidla, která jsou nutná dodržovat při aplikaci „plea

⁵⁵ MEYER, J. Plea bargaining. *Britannica* [online]. 2017. [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/plea-bargaining#ref338191>

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Tamtéž.

bargain.“ Od té doby se na tento procesní postup hledělo, jako na proces zákonný a chráněný.⁵⁸

Vyjednávací řízení se v různých podobách rozšířilo po vzoru „plea bargain“ po celém světě. Jeho obdobnou úpravu lze nalézt např. v některých členských státech Evropské unie, Africe, Jižní Americe a Číně. V Číně se institut od vzoru USA mimo jiné odchyľuje třeba tím, že vyjednávání o trestu se přímo promítá do ztráty některých procesních práv obžalovaných.⁵⁹

2.2 Zavedení dohody o vině a trestu v ČR

Není žádným tajemstvím, že se česká justice potýká s dlouhodobým problémem ohledně délky trvání trestních řízení,⁶⁰ přestože právo na provedení trestního řízení v přiměřené lhůtě vyplývá přímo z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, z Ústavního pořádku České republiky a z TŘ.

Jinak tomu nebylo ani v 90. letech 20. století, kdy už lze pozorovat snahu zákonodárce zjednodušit a zrychlit vyřízení trestní věci opětovným zakotvením trestního příkazu do českého právního řádu. To se povedlo novelou TŘ, provedenou zákonem č. 292/1993 Sb., účinnou od 1.1.1994, která taktéž zavedla další druh odklonu, a to podmíněné zastavení trestního stíhání.⁶¹ Během několika dalších let následovalo zavedení odklonů narovnání, podmíněné odložení podání návrhu na potrestání a odstoupení od trestního stíhání v řízení proti mladistvým.

Dne 1.1.2002 nabyla účinnosti tzv. velká novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb., která zavedla mimo jiné i možnost konat zkrácené přípravné řízení, jehož účelem je urychlit průběh přípravného řízení při splnění několika podmínek, které TŘ jasně stanoví v § 179a odst. 1 písm. a), b).

Sledovaný cíl změn spočíval v tom, aby od doby spáchání trestného činu do doby reakce státu uplynulo co nejméně času. Reakce musela být rychlá, promyšlená a účinná.⁶²

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ What is plea bargaining? A simple guide. *Fair Trials: History of plea bargaining* [online]. 9.2.2016 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.fairtrials.org/node/848>

⁶⁰ V roce 2018 trvalo průměrně 202 dní - viz. statistiky Ministerstva spravedlnosti, Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/statisticke-udaje-z-oblasti-justice?clanek=prehled-sestav>

⁶¹ ŠČERBA, F. In: ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*, op. cit. sub 5, s. 9.

⁶² BAXA, J. Reforma trestního řízení – geneze jejího vzniku a její cíle. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2001, č. 11 - 12, s. 15. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=174>

Dne 10.1.2006 postoupila Poslanecká sněmovna Senátu návrh zákona, který obsahoval zcela nová ustanovení v hlavě třinácté, oddílu čtvrtém TŘ. Jednalo se o ustanovení § 206a až 206b TŘ, která zaváděla nový typ soudního řízení nazývaný „prohlášení o vině obžalovaným.“ Senát ale návrh zamítl a vrátil jej k dalšímu projednání Poslanecké sněmovně, která ho poté už znovu nepřijala.⁶³

České Ministerstvo spravedlnosti předložilo k diskusi dne 12.6.2007 návrh věcného záměru zákona o trestním řízení soudním. To obsahovalo pod názvem „dohoda o vině a trestu“ obdobný institut jako „prohlášení o vině obžalovaným.“⁶⁴ Teprve až s tímto návrhem věcného záměru, který předložil tehdejší ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil, lze spatřovat první úvahy o zavedení institutu pod názvem dohoda o vině a trestu do českého právního řádu.

V srpnu roku 2008 předložila vláda České republiky návrh zákona, který v ustanovení § 175a a násl. upravoval institut dohody o vině a trestu a v ustanovení § 314l a násl. upravoval „Řízení o schválení dohody o vině a trestu.“⁶⁵ Tento návrh se ale nedostal ani do třetího čtení, a tak se institut dohody o vině a trestu zakotvení dočkal až s novelou č. 193/2012 Sb.,⁶⁶ která nabyla účinnosti dne 1. 9. 2012. V českém právním řádu se totiž tehdy poprvé objevila možnost použít tento specifický odklon trestního řízení, charakteristický především pro anglosaský právní řád, který jej nazývá „plea bargaining“ či „plea guilty.“ Novela tehdy také poprvé zavedla v ustanovení §178a institut spolupracujícího obviněného, jenž se vztahuje na osoby, které pomáhají při vyšetřování závažné trestné činnosti k rozkrytí organizované skupiny. Odměnou jim je snížený trest nebo rovnou upuštění od potrestání.

Dohodu o vině a trestu upravoval TŘ v ustanoveních § 175a, 175b, 314o a 314s. Byla možná sjednat pouze na přečiny a zločiny. § 175a odst. 8 zakazoval sjednání v řízení o zvlášť závažném zločinu a v řízení proti uprchlému. § 63 zákona o soudnictví ve věcech mládeže potom nepřipouštěl sjednání ve věci mladistvého.

2.3 Argumenty pro a proti

⁶³ Poslanecká sněmovna PČR. Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 746 ze IV. volebního období. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=746&CT1=1>.

⁶⁴ MUSIL, J. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. Čtvrtletník KRIMINALISTIKA vydávané MV ČR, 2008, č. 1. ISSN 1210-9150.

⁶⁵ ŠČERBA, F. In: ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*, op. cit. sub 5, s. 19.

⁶⁶ KOCINA, J. op. cit. sub 49, s.17-18.

Na první pohled byla dohoda o vině a trestu krokem kupředu ve smyslu odlehčení přetíženým soudům a ušetřením peněz státního rozpočtu, na druhou stranu ale vyvstávala nevole mezi některými odborníky, protože se obávali zneužití takového procesního postupu. Mezi základní principy trestního soudnictví řadíme totiž právo na spravedlivý proces a nutnost přesného zjištění skutkového stavu. Zde pak někteří viděli problém v tom, že se obviněný pod nátlakem „nižšího trestu“ přizná k činu, který nespáchal, jelikož u něj pochopitelně mohou vyvstat pocity nejistoty ohledně výše trestu, který by mu byl uložen po projednání věci v hlavním líčení.

Tomuto se zákonodárci snažili zabránit tím, že do novely zakomponovali taktéž ustanovení o povinnosti obviněného mít při sjednávání dohody o vině a trestu obhájce.⁶⁷

Řada stoupců byla ze zavedení institutu nadšená a vnímala jej jako pozitivní změnu pro české právo. Jako jeho výhody uváděli např. zrychlení, zefektivnění trestního řízení⁶⁸ a zjednodušení administrativní náročnosti trestního řízení, což reprezentuje snahu o racionalizaci trestního řízení. Dále argumentovali čl. 6 Evropské úmluvy o lidských právech o právu na spravedlivý proces, v rámci něhož, má obviněný právo na vyřešení trestní věci v přiměřené lhůtě. Rychlé vyřízení věci má kladný vliv na obviněného, aby si správně uvědomil vztah mezi trestným činem, který spáchal, a trestem za něj.⁶⁹ Zastánci poukazovali též na oslabení hodnoty důkazů s přibývajícím časem a přínos pro poškozeného, který rychleji dosáhne náhrady škody. Nezanedbatelnou výhodu pro oběť spatřovali ve vyhnutí se tzv. sekundární viktimizaci (prohloubení primární újmy vědomou či nevědomou vinou okolí),⁷⁰ ke které může docházet, pokud by se oběť s pachatelem vídali u soudu při svědčení.⁷¹

⁶⁷ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 193/2012 Dz

⁶⁸ VANTUCH, P. Nový návrh na dohodu o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. *Trestní právo*, 2011, č. 9, s. 14.

⁶⁹ KUČERA, P. Několik úvah nad institutem dohody o vině a trestu v českém pojetí. *Trestní právo*, 2009, č. 7–8, s. 3.

⁷⁰ VALEŠOVÁ, K. Sekundární viktimizace obětí trestných činů a ja | epravo.cz. *EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírká zákonů, judikatura, právo* [online]. 6. 11. 2020 [cit. 21.03.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/sekundarni-viktimizace-obeti-trestnych-cinu-a-jak-ji-predchazet-112102.html>

⁷¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., op. cit. sub 67

Odmítavý postoj k dohodě o vině a trestu naopak zaujali např. Teryngel,⁷² Musil,⁷³ Pipek⁷⁴ a další.

Institut neměl dle odpůrců dostatečnou oporu v trestním právu hmotném. Prohlášení obviněného o spáchání skutku má obviněnému přinést značné výhody ohledně výměry výše trestu, což ale neodpovídalo § 31 TZ.⁷⁵ Ten určoval kritéria pro určení výše trestu (společenská škodlivost trestného činu, možnost nápravy a poměry pachatele aj.) a prohlášení obviněného se vůbec nevěnoval. I ve výčtu polehčujících a přitěžujících okolností (§ 33 a § 34 TZ) bychom o tomto marně hledali nějakou zmínku.

Jako další „protiargument“ byla obava, že na obviněného přechází určitá moc při volbě trestu za trestný čin jím spáchaný. V kontinentálním právu, které prošlo mnohaletým vývojem je však typické, že orgány činné v trestním řízení mají nadřazené postavení vůči obviněnému a o vině a trestu rozhodnou autoritativním aktem. Musil se pak přiklání k názoru německého autora a ústavního soudce Hassemmera, který k tomuto uvedl: *„To, co se odehrává před trestním soudem, je výkonem moci, donucovací moci. Právě proto jsou tak důležité formality a jasně definovaná pravidla, jimž musí být podřízen i soud. Trestní řízení není nic jiného než státní inscenace. Nesmí být prezentováno jako posezení u kávy.“*⁷⁶

Pozitivně jako takový nebyl vnímán ani institut prohlášení obviněného o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán. V tomto případě totiž jasně ustupuje do pozadí požadavek na zjištění skutkového stavu věci bez důvodných pochybností. Toto prohlášení mělo být soudem vnímáno jako doznání obviněného, že skutek, jak jej popisuje obžaloba, spáchal. Na základě toho už pak soud neprovádí další dokazování, přitom ale nikdo nemůže zaručit pravdivost takového prohlášení.⁷⁷

Pro právní stát, kterým Česká republika je, dohodnutý trest dle některých představoval újmu ve ztrátě důvěry občanů v justici. Ta má být v ukládání trestu předvídatelná, čemuž uzavírání dohod mezi státními zástupci a obviněnými odporovalo.⁷⁸

⁷² TERYNGEL, J. K institutu dohody o vině a trestu v trestním řádu. *Trestní právo*. 2013, č. 3, s. 19-23.

⁷³ MUSIL, J. op. cit. sub 64. 2008, č. 1. ISSN 1210-9150.

⁷⁴ PIPEK, J. Oficiální nebo dalekosáhle privatizované trestní řízení. *Právník*. 2000, č. 12, s. 1144-1181.

⁷⁵ MUSIL, J. *Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení*. Op. cit. sub 64.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Tamtéž.

Po zkušenostech v zahraničí byly k dohodnutému trestu výhrady ohledně peněžitých trestů, které byly např. v Německu často ukládány na základě dohodovacího řízení. Z různých tammích mediálních kauz bylo možné spatřovat jistou nerovnost mezi majetnými a chudými. Lidé, kteří z různých důvodů (exekuční, insolvenční řízení, nezaměstnanost atd.) neměli dostatečnou finanční hotovost k zaplacení částky požadované jako trest v rámci dohody o vině a trestu, byli značně znevýhodněni oproti finančně zajištěným obviněným, což mělo za důsledek nerovnost stran v trestním řízení.⁷⁹

Kladná i záporná argumentace ohledně tohoto institutu vyvolala spousty rozpačitých reakcí, nejspíše i proto také zákonu č. 193/2012 Sb. předcházely dva neúspěšné návrhy, které obsahovaly obdobnou úpravu dohody o vině a trestu.

Pro doplnění uvádím ještě vyjádření některých významných osobností z oblasti práva k institutu dohody o vině a trestu ze dne 1. 9. 2012, kdy nabyla účinnosti novela TŘ zavádějící tento institut v České republice.

Tehdejší náměstek ministra spravedlnosti František Korbek se k zavedení institutu dohody o vině a trestu vyjádřil takto: „*Je to jednak zkrácení soudního řízení, dále také úspora veřejných prostředků.*“⁸⁰

Vrchní státní zástupkyně Lenka Bradáčová pak konstatovala: „*Vytýkáme novele tento nedostatek, že se možnost sjednávat dohodu o vině a trestu nerozšířila i na zvlášť závažné zločiny, kdy by mohl tento institut sehrát velice významnou roli z ohledu ekonomiky řízení i odhalování zvlášť závažné činnosti.*“ Vyslovila také obavu, že státní zástupci budou spíše přistupovat k jiným alternativním řešením právě z důvodu, že do českého práva nebyla zanesena možnost uplatnění dohody o vině a trestu na zvlášť závažné zločiny.⁸¹

Nesouhlas s institutem pak vyslovili především soudci a advokáti. Josef Lžičkář uvedl: „*Já jsem odpůrce. Myslím, že se dostaneme do situace, kdy dojde k handrkování o vině a trestu se státním zástupcem*“.⁸²

⁷⁹ Tamtéž..

⁸⁰ Mafián, který udá své druhy, může vyvázat bez trestu — ČT24 — Česká televize. ČT24 — Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR — Česká televize [online]. 1.9.2012 [cit. 31.03.2021]. Dostupné z: https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1148923-mafian-ktery-uda-sve-druhy-muze-vyvatnout-bez-trestu?fbclid=IwAR0qNSbSMnUaFn3NIYzkasPv8tWSkOAL1ZDcwEi9x-7oSLYYb-jmqw_3IRU

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Tamtéž.

Jak se v průběhu let ukázalo, naděje, že tento institut pomůže v odbřemenění soudů, se nenaplnila. Institut se využíval zřídka a advokáti i státní zástupci se tomuto postupu spíše vyhýbali nebo volili jiné alternativy.

Dne 1.10.2020 obohatila TŘ nová ustanovení vztahující se k institutu dohody o vině a trestu. O těchto pojednám v následujících kapitolách.

3 Současná právní úprava

Současná právní úprava dohody o vině a trestu je po zavedení Novely značně rozšířená, přičemž nyní se, až na mírné odchylky, shoduje s právní úpravou na Slovensku, kde je hojně využívána.

Novela představuje jednu z nejvýznamnějších změn TZ a TŘ za poslední roky. Výrazně rozšířila možnost konsenzuálního vyřízení trestní věci a zavedla institut prohlášení viny (§ 206c TŘ). Rozšířila také možnost pachatele prohlásit některé skutečnosti za nesporné a nedokazovat je (srov. § 196 odst. 2 písm. d), § 206a odst. 1, § 206d a § 314d odst. 2 TŘ).⁸³

V oblasti hmotněprávní lze zmínit změna promlčecí doby trestní odpovědnosti za trestný čin dle § 34 odst. 1 písm. a). TZ z 20 na 30 let. Nově je možné, aby soudce uložil trest odnětí svobody pod hranici trestní sazby, pokud obviněný prohlásí svou vinu. Novela dále rozšiřuje taxativní výčet pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody v § 58 odst. 2 a 3 TZ a podmínky pro podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody v § 88 odst. 1 písm. b), a to ve vztahu k některým zvláště závažným zločinům.⁸⁴

Tento zákon reaguje mimo jiné na apelaci častějšího používání peněžitých trestů, když je lze považovat za přívětivější jak pro trestné činy menší společenské škodlivosti,⁸⁵ tak i pro snížení počtu vězněných osob odsouzených nepodmíněně na krátkou dobu, což by určitě byla vřele vítaná změna vzhledem k přeplněným věznicím.⁸⁶

⁸³ ŠČERBA, F. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. *Trestněprávní revue*, 2020, č. 4, s. 187

⁸⁴ KOCINA, J. op. cit. sub 49.

⁸⁵ Poslanecká sněmovna PČR. Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 466 z VIII. volebního období. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=466&CT1=0>.

⁸⁶ Věznice jsou přeplněné a věznění příliš drahé. K | epravo.cz. *EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. 27. 10. 2021. [cit. 30.03.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/aktualne/veznice-jsou-preplnene-a-vezneni-prilis-drahe-knihou-tresty-budoucnosti-chce-infocz-otevrit-diskuzi-o-zmenach-112091.html>

Tato Novela ale nezanedbatelně rozšiřuje i možnost použití institutu dohody o vině a trestu oproti předchozí úpravě TŘ, který je současně upraven v § 175a až § 175b, § 206b, § 206c, 206d a 314o až 314s TŘ. Opomenout bychom ale neměli ani § 63 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, který aplikaci dohody o vině a trestu pro mladistvé vylučuje.

Dohodu o vině a trestu je nově možné sjednat i bez obhájce, nejde-li o nutnou obhajobu, v řízení proti zvláště závažnému zločinu a o možnosti jejího sjednání může poučit předseda senátu na počátku hlavního líčení.

3.1 Jednání o dohodě o vině a trestu

Dohoda o vině a trestu může být sjednána při splnění podmínek stanovených v ustanovení § 175a a 175b TŘ. V rámci systematiky TŘ jsou tato ustanovení řazena v oddílu šestém hlavy desáté, z čehož je patrné, že dohodu o vině a trestu lze sjednat během přípravného řízení. Sjednání dohody o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení upravuje ustanovení § 179b odst. 5 TŘ a v hlavním líčení ustanovení § 206b, 206c, 206d TŘ.

3.1.1 Sjednání dohody o vině a trestu v přípravném a zkráceném přípravném řízení

Sjednání dohody o vině a trestu se v přípravném řízení koná v rámci vyšetřování, což lze dovodit z § 161 odst. 1 TŘ, který označuje vyšetřování jako „úsek trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupením věci jinému orgánu nebo zastavením trestního stíhání...“⁸⁷

Jednání o dohodě o vině a trestu zahajuje státní zástupce na návrh obviněného nebo i bez takového návrhu, jestliže výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že jej spáchal obviněný a že tento skutek je trestným činem.⁸⁸ Takto zjištěný skutkový stav musí kvalifikovanou formou (výslovným prohlášením) potvrdit i samotný obviněný, má-li dojít k uzavření dohody o vině a trestu. Obviněný je k jednání předvolán státním zástupcem, čímž je současně poučen o následcích nedostavení se bez dostatečné omluvy. Je-li obviněný zastoupen obhájcem, vyrozumí ho státní zástupce o době a místě jednání

⁸⁷ § 161 odst. 1 TŘ

⁸⁸ § 175a odst.1 TŘ

společně s poškozeným, který výslovně neprohlásil, že se vzdává svých zákonem přiznaných procesních práv.

Obligatorní podmínkou pro sjednání dohody o vině a trestu je dle § 175a odst. 3 TR „*prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, pokud na základě dosud opatřených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení nejsou důvodné pochybnosti o pravdivosti jeho prohlášení.*“ Takové prohlášení nesmí být zaměňováno s doznáním obviněného ani jinými prohlášeními obviněného. Každé vykazuje své specifické znaky. Pro přehlednost tyto krátce popíšu.

1. Doznání je jeden z důkazů v trestním řízení opatřených na základě výsledku obviněného. Obviněný ve své výpovědi potvrzuje, že spáchal skutek, který se mu v trestním řízení klade za vinu.⁸⁹ Za doznání ve smyslu § 307 odst. 1 písm. a) lze považovat i takovou výpověď, ve které obviněný, aniž by výslovně uvedl, že se cítí být vinen, dozná skutečnosti umožňující závěr o tom, že se trestného činu dopustil.⁹⁰ Doznání lze označit tedy jako plné doznání viny, ze kterého je zřejmé, že byly naplněny všechny znaky skutkové podstaty trestného činu.⁹¹ Musí mít formu formalizované výpovědi a nepostačí tedy např. sdělení vyšetřujícímu policistovi mimo režim výsledku obviněného či svědka.⁹²
2. Prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán se od doznání liší především tím, že v případě nesjednání či neschválení dohody o vině a trestu se k němu jako k důkazu v dalších procesních postupech přihlížet nebude.⁹³ Pokud soud schválí dohodu o vině a trestu v podobě, v jaké mu byla předložena, odvolání není přípustné.⁹⁴
3. Prohlášení některých skutečností za nesporné. Zde se strany shodnou alespoň z části na skutku, nikoliv na vině. Tím dojde k ujasnění sporných otázek na počátku hlavního líčení a soud může upustit od dokazování od skutečností, které byli obviněným a státním zástupcem označeny za nesporné.⁹⁵
4. Prohlášení viny. Obžalovaný prohlásí, že je vinný spácháním skutku (nebo alespoň některého ze skutků) a souhlasí s jeho právní kvalifikací. K trestu a ochrannému opatření se obžalovaný nevyjadřuje, může však očekávat, že mu

⁸⁹ HENDRYCH, D. a kol. Doznání obviněného. In: HENDRYCH, D. PÚRY, F. BĚLINA, M., FIALA, J., ŠÁMAL, P., ŠTURMA, P., ŠTENGLOVÁ, I., KARFÍKOVÁ, M. Právní slovník. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-059-1.

⁹⁰ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. 5. 2005, sp. zn. 4 To 383/2005

⁹¹ PROVAZNÍK, J. Op. cit. sub 18, s. 79.

⁹² Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. 10. 2012, sp. zn. 7 Tdo 1116/2012

⁹³ § 175a odst. 8 TR

⁹⁴ JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící, op. cit. sub 54, s. 19-25.

⁹⁵ Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 466, op. cit. sub 85.

bude za prohlášení snížena výše trestu.⁹⁶ Soud prohlášení viny buď přijme – v tom případě se proti němu nelze odvolat, nebo nepřijme – pohlíží se na něj jako by nebylo učiněno.⁹⁷

Dohodu o vině a trestu sjednává státní zástupce s obviněným. Pokud nejde o případ nutné obhajoby dle § 36 TŘ, nemusí být obviněný při takovém sjednávání zastoupen obhájcem. V opačném případě musí být dohoda o vině a trestu sjednávána za jeho přítomnosti.⁹⁸

V rámci dohody o vině a trestu je možné sjednat i jinou trestní sankci (ochranné opatření) než pouze trest. Zákon připouští několik způsobů, jakými lze ochranné opatření uložit.

1. Státní zástupce se s obviněným shodnou na výměře trestu i ochranného opatření. Výrok o uložení ochranného opatření pak bude součástí dohody o vině a trestu.
2. Státní zástupce a obviněný se shodnou na všech náležitostech ohledně dohody o vině a trestu – vyjma otázky uložení ochranného opatření. Státní zástupce poučí obviněného o možnosti postupu dle § 178 odst. 2 TŘ, který státnímu zástupci umožňuje podat návrh na uložení ochranného opatření samostatně. Dohoda o vině a trestu pak může být přesto sjednána.
3. Důvody pro uložení ochranného opatření vyšly najevo až po podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Státní zástupce již nepoučí obviněného, ale bude opět postupovat dle § 178 odst. 2 TŘ.⁹⁹

Ve zkráceném přípravném řízení se při sjednávání dohody o vině a trestu obdobně užije § 175a TŘ. Toto řízení je přípustné pouze pro trestné činy, jejichž horní hranice trestu odnětí svobody nepřevyšuje pět let, a o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu. Trestní stíhání je pak zahájeno doručením návrhu na sjednání dohody o vině a trestu soudu.¹⁰⁰

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ § 206c odst. 6, 7 TŘ

⁹⁸ STRÍŽ, D. Dohoda o vině a trestu ve světle novelizace trestního zákoníku | epravo.cz. *EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbíрка zákonů, judikatura, právo* [online]. 3. 9. 2020 [cit. 31.03.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dohoda-o-vine-a-trestu-ve-svetle-novelizace-trestniho-zakoniku-111800.html>

⁹⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 20, s. 2283.

¹⁰⁰ CHMELÍK, J., STOČESOVÁ, S. In: CHMELÍK, J. a kol. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-488-6, s. 447.

3.1.2 Náležitosti dohody o vině a trestu

Náležitosti dohody o vině a trestu podrobně upravuje § 175a odst. 6. Pod písmeny a) až f) a i) jsou popsány obligatorní náležitosti, které musí být součástí každé dohody o vině a trestu. Písmena g) a h) jsou pak fakultativní a odvíjí se od situace, zda byl sjednán rozsah a způsob náhrady škody či nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení (písm. g)), a zda bylo dohodnuto nebo alespoň přichází v úvahu ochranné opatření (písm. h)). Dohoda o vině a trestu musí být sepsána, a má proto písemnou formu.¹⁰¹

V dohodě o vině a trestu musí být označeny strany, jež ji uzavřely. Vždy tam tedy bude označen státní zástupce a obviněný. Obviněný může být označen státním zástupcem na základě svého postoje, kterým zjednodušil trestní řízení, jako spolupracující obviněný dle § 178a TŘ, což je fakultativní důvod pro zmírnění trestu odnětí svobody i pod hranici trestní sazby. Poškozený bude v návrhu jako strana dohody o vině a trestu označen pouze pokud souhlasí s rozsahem a způsobem náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení.¹⁰²

Součástí musí být datum a místo sepsání. Ve většině případů je dohoda o vině a trestu sjednána již při prvním jednání, a tedy se datum a místo sepsání shodují s jednáním, které státní zástupce pro tyto účely nařídil. Za situace, kdy došlo k více jednáním, se uvede datum, kdy došlo ke vzájemné shodě a místo sepsání, kde k tomu došlo.¹⁰³

Skutek, pro který je obviněný stíhán, musí být v dohodě o vině a trestu uveden tak, aby ho nebylo možné zaměnit za jiný skutek. Státní zástupce jej proto musí podrobně popsat a uvést místo, čas a způsob jeho spáchání, případně uvede i další důležité okolnosti. V případě, že obviněný o některém skutku, pro který je stíhán, neprohlásí, že jej spáchal, nemůže být tento v dohodě o vině a trestu uveden. V tomto případě pak záleží na ochotě státního zástupce vyřídit pouze některý skutek formou dohodovacího řízení a zbytek vyloučit k samostatnému projednání ve standartním hlavním líčení.

Státní zástupce v dohodě o vině a trestu označí trestný čin, který je ve skutku spatřován tak, že jej zákonně pojmenuje a uvede, zda se jedná o přečin, zločin či zvláště závažný zločin. Dále uvede příslušné ustanovení zákona a všechny zákonné

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² ŘÍHA, J. *Trestní řád: komentář*. In: ŠÁMAL, P. a kol., op. cit. sub 20, s. 2257.

¹⁰³ Tamtéž.

znaky včetně těch, které odůvodňují určitou trestní sazbu.¹⁰⁴ Státní zástupce nesmí tuto právní kvalifikaci během dohodovacího řízení měnit.

Další nutnou náležitostí je prohlášení obviněného o tom, že skutek, pro který je stíhán a který je předmětem dohody o vině a trestu, spáchal.¹⁰⁵

Dohoda o vině a trestu obsahuje dohodnutý druh, výměru a způsob výkonu trestu včetně délky zkušební doby. Z § 58 odst. 3 je možné dovodit, že výměra trestu může být pod dolní hranici trestní sazby, protože soud se při rozhodování o návrhu musí držet rozsahu uvedeném v dohodě o vině a trestu. Dohodnutý trest musí být v souladu s trestním zákonem ve smyslu § 110 TZ a státní zástupce pečlivě dbá během jeho sjednávání všech obecných zásad včetně ustanovení o okolnostech polehčujících a přitěžujících, zákazu dvojího přičítání téže okolnosti, pravidel pro ukládání úhrnného, souhrnného či společného trestu etc. Státní zástupce při dohadování o druhu a výměře trestu zohlední i informace zjištěné při výslechu obviněného ohledně jeho osobních, rodinných, majetkových a jiných poměrů dle § 92 odst. 2 TŘ. Při výměře trestu také přihlédne, zda se obviněný snažil získat nebo získal majetkový prospěch. Zákonodárce dal také možnost státnímu zástupci v rámci dohody o vině a trestu upustit od potrestání a vyměřit kratší trest (pod dolní hranici trestní sazby), pokud to pachatelovy poměry a povaha jím spáchané trestné činnosti odůvodňují, a současně lze předpokládat, že tímto řešením bude dosaženo jeho nápravy.¹⁰⁶

Poslední elementární náležitostí dohody o vině a trestu je podpis obviněného a obhájce, byl-li přítomen sjednávání dohody o vině a trestu. Poškozený připojí svůj podpis v případě, že byl sjednávání přítomen a souhlasí s rozsahem a způsobem náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení.¹⁰⁷

3.1.3 Protokolace

O sjednání i nesjednání dohody o vině a trestu musí státní zástupce pořádat záznam do protokolu. § 175a odst. 7 TŘ sice neříká, že v případě kladného sjednání státní zástupce tento úkon učinit musí, přesto obecná úprava, konkrétně § 55 TŘ, výjimku pro záznam do protokolu o sjednání dohody o vině a trestu nestanoví. Řádná protokolace má význam při zpětné kontrole, za jakých podmínek byla

¹⁰⁴ § 175a odst. 6 TŘ

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ § 58 odst. 3 TZ

¹⁰⁷ § 175a odst. 6 písm. i) TŘ

dohoda o vině a trestu sjednána a zda nedošlo k porušení práv obviněného. Při nesjednání dohody o vině a trestu může protokolace objasnit soudu, z jakých důvodů nedošlo k uzavření takové dohody, když státní zástupce tento postup zpočátku inicioval, a tím třeba vyloučit možná korupční nařčení.¹⁰⁸

3.1.4 Doručování

Opis sjednané dohody o vině a trestu doručí státní zástupce obviněnému, případně jeho obhájci a poškozenému, který své nároky řádně a včas uplatnil. Opis se vyhotoví při sjednání a musí být opatřen podpisem stran, které dohodu o vině a trestu uzavřely. V zájmu zásady rychlosti a hospodárnosti tak dochází k jeho předání (doručení) zpravidla při jednání o dohodě o vině a trestu. Jinak se obdobně pro doručování použije ustanovení § 62 a násl. TŘ.¹⁰⁹

Pokud dojde ke sjednání dohody o vině a trestu, státní zástupce podá návrh na její schválení soudem. Zároveň jej doručí do vlastních rukou obviněnému. § 2 odst. 8. TŘ uvádí: „*Trestní stíhání před soudy je možné jen na základě obžaloby, návrhu na potrestání nebo návrhu na schválení dohody o prohlášení viny a přijetí trestu (dále jen „dohoda o vině a trestu“), které podává státní zástupce...“*

Návrh na schválení dohody o vině a trestu (dále jen „návrh“) by neměl překročit rozsah sjednané dohody o vině a trestu, přičemž kompletně obsahuje navrhovaný rozsudek, kterým je schválena dohoda o vině a trestu, obviněný je uznán vinným a jsou mu ukládány trestní sankce. V návrhu je taktéž rozhodováno o nárocích poškozeného. Čl. 48a odst. 12 pokynu obecné povahy NSZ č. 8/2009, o trestním řízení pak ještě říká: „*Státní zástupce uvede v návrhu povinné náležitosti obsahu dohody o vině a trestu tak, aby soud mohl v souladu s ní vydat odsuzující rozsudek.*“ – s odkazem na § 175a odst. 6.

Pro správné posouzení návrhu soudem, je nezbytné k němu připojit všechny písemnosti, které mají význam pro soudní řízení a rozhodnutí, nejlépe však celý vyšetřovací spis, včetně sjednané dohody o vině a trestu.¹¹⁰

¹⁰⁸ ŘÍHA, J. Trestní řád: komentář. In: ŠÁMAL, P. a kol., op. cit. sub 20, s. 2257.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ JELÍNEK, J., ŘÍHA, J. a SOVÁK, Z. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 3. vydání. Praha: Leges, 2015, ISBN 978-80-7502-066-6, s. 144.

3.1.5 Předběžné projednání obžaloby za účelem sjednání dohody o vině a trestu

Předseda senátu nařídí po podání obžaloby její předběžné projednání, má-li vzhledem k okolnostem případu za to, že by bylo vhodné sjednání dohody o vině a trestu. K takovému postupu může přistoupit, pokud již ve věci nebylo nařízeno hlavní líčení. Předseda senátu může také po podání obžaloby nařídít její předběžné projednání, byl-li mu doručen návrh na takový procesní postup obviněným (pokud je zastoupen, pak prostřednictvím obhájce) a státním zástupcem. Zároveň si vyžádá stanovisko stran. Pakliže státní zástupce i obviněný souhlasí se sjednáním dohody o vině a trestu, předseda senátu stanoví přiměřenou lhůtu k podání návrhu. V opačném případě je ve věci nařízeno hlavní líčení.¹¹¹

3.1.6 Sjednání dohody o vině a trestu v hlavním líčení

Podmínky pro sjednání dohody o vině a trestu v hlavním líčení upravují ustanovení § 206b, 206c a 206d TR. To se příliš neliší od postupu v přípravném řízení. Předseda senátu, resp. samosoudce v tomto případě představuje spíše roli mediátora, který projeví stranám svůj názor, že považuje za vhodné, aby uzavřely dohodu o vině a trestu, a z podstaty věci se sjednávání neúčastní. Stále je neodmyslitelným prvkem, aby zájem na sjednání dohody o vině a trestu projevil státní zástupce i obžalovaný, což znamená, že pokud strany, či jen některá z nich, nebude svolná s tímto procesním postupem, pokračuje se dále v hlavním líčení.

Na základě poznatků z praxe dal zákonodárce státnímu zástupci povinnost, aby v obžalobě uvedl mimo jiné i návrh trestu, a to včetně jeho druhu a výměry nebo návrh na upuštění od potrestání. Důvodová zpráva pak toto považuje za potřebné, aby soud i obžalovaný měli jasnou představu o náhledu státního zástupce ohledně sankcionování. To může být pro obžalovaného významné pro zvolení náležité strategie k získání co nejpříznivějšího trestu, a tím i případně zvážit přistoupení k dohodě o vině a trestu, s čímž by státní zástupce musel samozřejmě souhlasit. Soud také na základě toho může zvolit patřičný procesní postup (vydá trestní příkaz, poučí o možnosti sjednání dohody o vině a trestu) a urychlit tak vyřízení trestní věci.¹¹²

¹¹¹ VANTUCH. P. K možnosti sjednat dohodu o vině a trestu po podání obžaloby. *Trestní právo*. 2013, č. 9-10, s. 14. ISSN 1211-2860.

¹¹² Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 466, op. cit. sub 85.

Po přednesení obžaloby, vyjádření obžalovaného a přítomného poškozeného ke skutečnostem v obžalobě, může předseda senátu poučit obžalovaného o možnosti sjednat dohodu o vině a trestu, pokud se mu to jeví jako vhodné vzhledem k okolnostem případu.¹¹³ Státní zástupce i obžalovaný jsou oprávněni vznést návrh na postup dle § 206b za předpokladu, že o tomto je předseda senátu nepoučí. Státní zástupce tak učiní, pokud to uzná za vhodné s ohledem na změnu přístupu a postoje obžalovaného, a tím soudu současně sdělí své kladné stanovisko ohledně sjednání dohody o vině a trestu.¹¹⁴ Následně soud zjistí stanovisko obžalovaného, státního zástupce, pokud postup výše zmíněný nenavrhl, a poškozeného, je-li přítomen. Pokud vyjádří, že mají zájem na sjednání dohody o vině a trestu, předseda senátu hlavní líčení na nezbytnou dobu přeruší nebo odročí. V případě, že bylo hlavní líčení odročeno, státní zástupce bezodkladně vyrozumí soud o výsledku jednání.¹¹⁵ Další postup se odvíjí od skutečnosti, zda dohoda byla či nebyla mezi státním zástupcem a obžalovaným sjednána nebo soudem schválena.

1. Sjednala-li se dohoda o vině a trestu, pokračuje se v hlavním líčení, kde státní zástupce přednese obsah takové dohody a v případě, že nedošlo k dohodě o náhradu škody nebo nemajetkové újmy anebo o vydání bezdůvodného obohacení, upozorní na toto soud. Dále soud položí obžalovanému otázky dle § 314 odst. 3 TŘ a následné dokazování neprovádí (pouze může vyslechnout obžalovaného). Poté se přiměřeně pokračuje dle § 314r TŘ.
2. Pokud soud dohodu o vině a trestu neschválil nebo nebyla mezi státním zástupcem a obžalovaným sjednána, pokračuje se v hlavním líčení, a to na podkladě původní obžaloby. To znamená, že soud nepřihlíží k sjednané dohodě o vině a trestu a ani k prohlášení viny, které učinil obžalovaný pro účely sjednání dohody o vině a trestu, ledaže obžalovaný požádá, aby se na prohlášení hledělo jako na prohlášení viny (dohodu o vině) dle § 206c TŘ viz následující odstavce.¹¹⁶

Obžalovaný může po nesjednání dohody o vině a trestu prohlásit, že je vinný spácháním skutku nebo některého ze skutků a souhlasí s jejich právní kvalifikací,

¹¹³ § 206b odst. 1 TŘ

¹¹⁴ Nejvyšší státní zástupce: Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 2/2020, kterým se mění pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2019, o postupu státních zástupců v trestním řízení, č. 2/2020 Pop

¹¹⁵ § 206b odst. 1 TŘ

¹¹⁶ Tamtéž.

jak ji uvádí obžaloba. Pokud obžalovaný takové prohlášení učiní, soud se ho dotáže, zda jej učinil dobrovolně a bez nátlaku a následně zjistí nejprve stanovisko státního zástupce, a dále poškozeného a zúčastněné osoby, jsou-li přítomni při hlavním líčení. Jejich stanovisko může mít vliv na rozhodnutí soudu, že takové prohlášení nepřijme, přičemž k takovému rozhodnutí soud dospěje i pokud se prohlášení viny neshoduje se zjištěným skutkovým stavem nebo v předchozím řízení byla závažným způsobem porušena práva obžalovaného. Nepřijetí prohlášení viny znamená, že k němu soud nebude přihlížet.¹¹⁷

Přijaté prohlášení viny nelze odvolat a skutečnosti v něm uvedené nelze napadnout opravným prostředkem.¹¹⁸ Soud v ustanovení uvede, že v rozsahu, v jakém obžalovaný prohlásil vinu, nebude provádět dokazování. § 58 odst. 2 písm. b) považuje prohlášení viny jako důvod pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby.

Pokud nastane situace, kdy nedojde k řádnému sjednání dohody o vině a trestu nebo k dohodě o vině, resp. prohlášení viny obviněným, může soud rozhodnout od upuštění od dokazování těch skutečností, které obviněný a státní zástupce označili za nesporné, jestliže s ohledem na ostatní zjištěné skutečnosti není závažného důvodu o těchto prohlášeních pochybovat.

Z výše uvedeného lze konstatovat, že institut prohlášení viny je jakýsi mezistupeň mezi dohodou o vině a trestu a označením určitých skutečností za nesporné. Přijetím prohlášení viny nebo označením určitých skutečností za nesporné a schválením dohody o vině a trestu se značně urychlí trestní řízení. Kromě toho by toto mělo kladný finanční dopad, protože se nebude provádět klasické nákladné dokazování v hlavním líčení, a pozitivní vliv na situaci svědků, kteří nebudou muset u soudu svědčit, čímž by se dalo předcházet sekundární viktimizaci.¹¹⁹

3.2 Řízení o schválení dohody o vině a trestu

Řízení o schválení dohody o vině a trestu (dále jen „řízení“) upravuje TŘ v osmém oddílu hlavy dvacáté v ustanoveních § 314o až 314q TŘ. Zahájení řízení je podmíněno doručením návrhu příslušnému soudu.¹²⁰

¹¹⁷ Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 466, op. cit. sub 85.

¹¹⁸ § 206c odst. 7 TŘ

¹¹⁹ Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 466, op. cit. sub 85.

¹²⁰ CHMELÍK, J., STOČESOVÁ, S. In: CHMELÍK, J. a kol. *Trestní řízení*, op. cit. sub 100, s. 447

Státní zástupce se nemůže v řízení nechat zastoupit právním čekatelem¹²¹ a disponuje právem vzít návrh zpět až do doby, než se soud odebere k závěrečné poradě. Tím se věc vrátí zpět do přípravného řízení. Důvodem pro zpětvzetí návrhu může být např. objevení nové skutečnosti, odůvodňující přísnější právní kvalifikaci.

Pro případ, že by státní zástupce chtěl vzít návrh zpět pouze z části, musí být soudu předložena nová a situaci adekvátní dohoda o vině a trestu, stejně jako odpovídající prohlášení obviněného a návrh.

Možnost odstoupení obviněného od dohody o vině a trestu TŘ nikterak neupravuje. § 314q odst. 3 pouze umožňuje obviněnému, aby se k návrhu vyjádřil a mimo jiné na základě tohoto vyjádření jej soud schválí, či neschválí.

Nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 2020, sp. zn. I. ÚS 1860/19-4 došel k závěru, že: „*Odstoupení od dohody o vině a trestu obviněným, resp. jeho odvolání prohlášení, že spáchal skutek, pro který je v daném řízení stíhán a jehož se týká sjednaná dohoda o vině a trestu, je možné až do doby, než se ve veřejném zasedání soud odebere k závěrečné poradě k rozhodnutí o návrhu státního zástupce na schválení dohody o vině a trestu.*“

V případě, že by obviněnému nebylo umožněno vzít návrh zpět, by došlo k porušení zásady rovnosti stran a popření základního požadavku na svobodné rozhodování obviněného o tomto způsobu vyřízení jeho věci a o vzdání se práva na projednání věci před soudem.¹²²

Po doručení návrhu jej předseda senátu přezkoumá a podle jeho obsahu a obsahu spisu může zvolit mezi třemi způsoby, jak bude v řízení pokračovat, a to:

1. nařídí veřejné zasedání k rozhodnutí o návrhu,
2. rozhodne o odmítnutí návrhu,
3. nařídí předběžné projednání návrhu.

3.2.1 Neveřejné zasedání o odmítnutí návrhu

Předseda senátu rozhodne o odmítnutí návrhu pro závažné procesní vady a z důvodů uvedených v § 314r odst. 2 TŘ.

Závažnými procesními vadami se zde rozumí vady vycházející z institutu dohody o vině a trestu a nenapravitelné vady předcházejícího přípravného řízení, které nemohou být v řízení před soudem napraveny. Zejména se jedná o tyto:

¹²¹ § 180 odst. 1 TŘ

¹²² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 20, s. 3643.

1. Dohoda o vině a trestu byla sjednána ve věci, v níž to zákon nepřipouští. Zákon nepřipouští sjednání ve věci mladistvých mladších osmnácti let a v řízení proti uprchlému. Diskutovalo se i o omezení sjednat dohodu o vině a trestu osobám, jejichž svéprávnost byla omezena, od toho však zákonodárce upustil.¹²³
2. Porušení práva obviněného na obhajobu. Obviněný nemusí být při sjednávání dohody o vině a trestu ani v řízení zastoupen obhájcem. To neplatí, jde-li o nutnou obhajobu dle § 36 TŘ. Dále musí být obviněnému umožněno nahlížet do spisu a nesmí na něj být vyvíjen nepřiměřený tlak k uzavření dohody o vině a trestu.¹²⁴
3. Nedostatečné prohlášení či jeho úplná absence. Řádné prohlášení obviněného o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán, je obligatorní podmínkou pro úspěšné schválení návrhu soudem.¹²⁵

Důvody, které uvádí § 314r odst. 2 TŘ jsou:

1. Dohoda o vině a trestu je nesprávná či nepřiměřená z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem. I když v minimální míře, je zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností v tomto institutu zachována. Soud musí obsažený popis skutku považovat za reálný obraz toho, co se ve skutečnosti stalo.
2. Dohoda o vině a trestu je nesprávná či nepřiměřená z hlediska výše a druhu trestu (ochranného opatření). Soud především sleduje, aby druh trestu a jeho výměra nevybočovaly z rámce zákonných kritérií.
3. Dohoda o vině a trestu je nesprávná z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. K této situaci může mimo jiné dojít, jestliže státní zástupce řádně a včas uplatněné nároky poškozeného v dohodě o vině a trestu vůbec nezahrne nebo je zahrne ve značně nepřiměřeném rozsahu. Důvodem odmítnutí, resp. neschválení dohody o vině a trestu může být i věcná nesprávnost v části týkající se nároků poškozeného. Ta spočívá v tom, že např. poškozený nemá právo po obviněném požadovat náhradu škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodné obohacení, přesto je ale v dohodě o vině a trestu tato povinnost sjednána.¹²⁶
4. Při sjednávání dohody o vině a trestu došlo k závažnému porušení práv obviněného. Jedná se o situaci, kterou jsem již výše uvedla.

¹²³ Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 466, op. cit. sub 85.

¹²⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 20, s. 2962-2963.

¹²⁵ Tamtéž, s. 3630.

¹²⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 20, s. 3675.

Umístění této závažné procesní vady do § 314r odst. 2 představuje v podstatě kontrolu pro případ, že by se při přezkoumání návrhu na toto významné pochybení nepřišlo. Předseda senátu může zjistit, že došlo k závažnému porušení práv obviněného až v průběhu veřejného zasedání konaného o návrhu tím, že se bude obviněného důkladně dotazovat podle § 314q odst. 3.

O odmítnutí návrhu rozhodne předseda senátu formou usnesení v neveřejném zasedání. V usnesení musí být označeny konkrétní vady či skutková zjištění, pro které byl návrh odmítnut. Proti takovému usnesení je přípustná stížnost, která má suspenzivní účinek. Právní mocí usnesení se věc vrací zpět do přípravného řízení,¹²⁷ kde záleží na úvaze státního zástupce, jak bude ve věci dále pokračovat. Má např. možnost s obviněným sjednat novou dohodu o vině a trestu či podat klasickou obžalobu.

3.2.2 Předběžné projednání návrhu

Predběžné projednání návrhu upravuje především § 314p TR. § 314c odst. 2 pak stanoví, že samosoudce návrh predběžně neprojednává, přesto jej ale přezkoumá z hledisek uvedených v § 314o a §314p odst.1. Predběžné projednání návrhu se koná v zásadě v neveřejném zasedání a nařizuje ho předseda senátu, domnívá-li se, že soud není věcně, místně nebo funkčně příslušný, dále má-li za to, že věc by měla být postoupena jinému orgánu, protože se nejedná o trestný čin, ale o skutek naplňující znaky přestupku, případně jiného správního deliktu nebo kárného provinění. Dalšími důvody jsou okolnosti odůvodňující zastavení nebo přerušení trestního stíhání a okolnosti, z kterých je možné vyvodit, že by pro ukončení trestní věci bylo vhodnější schválit narovnání nebo podmíněně zastavit trestní stíhání. U tohoto je však na zvážení, proč by k takovému kroku státní zástupce nepřistoupil už před sjednáváním dohody o vině a trestu. Dohoda o vině a trestu je sama od sebe jistým odklonem trestního řízení, stejně jako podmíněné zastavení trestního stíhání či narovnání, a proto bude v praxi spíše výjimečné, aby soud svým způsobem po stranách požadoval vyřešení trestní věci jinou alternativou trestního řízení.¹²⁸

¹²⁷ § 314 o odst. 2, 3 TR.

¹²⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 20, s. 3648.

Jak jsem již výše zmiňovala, předseda senátu rozhoduje o předběžném projednání návrhu většinou v neveřejném zasedání, ale TŘ umožňuje i nařízení zasedání veřejného, a to třeba pro případ, že je před rozhodnutím důležité provést výslech obviněného nebo nezbytný důkaz.¹²⁹

Soud rozhodne některou z možností uvedených v § 314p odst. 3 TŘ nebo trestní stíhání zastaví. Rozhodnutí má formu usnesení, proti kterému může státní zástupce a obviněný podat stížnost (vyjma rozhodnutí dle § 314p odst. 3 písm. a)), jež má, nejde-li o přerušování trestního stíhání, suspenzivní účinek. Proti rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání a schváleném narovnání může stížnost podat i poškozený.¹³⁰

3.2.3 Veřejné zasedání za účelem projednání předložené dohody o vině a trestu

Předseda senátu, respektive samosoudce, nařídí veřejné zasedání k rozhodnutí o návrhu, jestliže při jeho přezkoumání (předběžném projednání) nebyly shledány důvody pro odmítnutí nebo vydání jiného rozhodnutí.

K veřejnému zasedání se obviněný předvolá, státní zástupce a poškozený, nebo jeho zmocněnec se vyrozumí. Nedostaví-li se obviněný na veřejné zasedání, může být jeho přítomnost vynucena pořádkovou pokutou nebo předvedením.¹³¹ Státní zástupce a obviněný musí být veřejnému zasedání přítomni po celou jeho dobu narozdíl od poškozeného, jehož přítomnost u soudu nutná není.

V rámci zahájení veřejného zasedání ověří předseda senátu (samosoudce) totožnost osob, které se dostavily a zjistí, zda byla zachována lhůta k přípravě na soudní řízení, která musí činit alespoň pět dní před konáním veřejného zasedání. V případě, že shora uvedené úkony odpovídají potřebným předpokladům, přednese státní zástupce na výzvu soudu návrh.¹³² Dále soud vyzve obviněného, aby se k návrhu vyjádřil a dotáže se, zda rozumí sjednané dohodě, zda prohlášení, že skutek, pro který je stíhán, učinil dobrovolně a bez nátlaku a jestli jsou mu známe všechny důsledky sjednání dohody o vině a trestu. Po vyjádření obviněného, je dán prostor i poškozenému, aby k dané věci řekl své stanovisko.¹³³

¹²⁹ § 314p odst. 2 TŘ.

¹³⁰ § 314p odst. 5 TŘ.

¹³¹ NAVRÁTILOVÁ, J. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 4, s. 305.

¹³² § 314q odst. 2 TŘ.

¹³³ § 314q odst. 3, 4 TŘ.

Soud posléze rozhoduje o skutku, jeho právní kvalifikaci, trestu, ochranném opatření a nárocích poškozeného ale pouze v mezích, jež jsou uvedeny ve sjednané dohodě o vině a trestu. Může rozhodnout několika způsoby, a to:

1. Dohodu o vině a trestu neschválí. Důvody pro neschválení dohody o vině a trestu jsou totožné jako vady v neveřejném zasedání. Jedná se o nesprávnost nebo nepřiměřenost z hlediska zjištěného skutkového stavu nebo výše a druhu navrženého trestu (ochranného opatření), zatížení návrhu vážnou procesní vadou, a nakonec pro nesprávnost z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody nebo bezdůvodného obohacení nebo nemajetkové újmy. Je-li možné tyto vady odstranit a za dané situace lze předpokládat, že státní zástupce a obviněný jsou schopni se znovu dohodnout, soud po oznámení svých výhrad veřejné zasedání odročí za účelem předložení nové dohody o vině a trestu. To neplatí, pokud je možné nového znění dohody o vině a trestu dosáhnout ihned. Jinak rozhodne usnesením o neschválení, čímž se věc vrací zpět do přípravného řízení. Neschválení dohody má za důsledek, že se v dalším řízení na prohlášení obviněného o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán, hledí, jako by jej obviněný nikdy neučinil.¹³⁴
2. Dohodu o vině a trestu schválí. Dohoda o vině a trestu se schvaluje odsuzujícím rozsudkem, pokud s ní soud souhlasí a neshledal-li procesní pochybení, které by bylo důvodem pro její neschválení. Skutečnost, že soud o dohodě o vině a trestu v konečném důsledku rozhoduje, je zcela v souladu s čl. 90 Ústavy a čl. 40 Listiny základních práv a svobod.¹³⁵
3. Jiná rozhodnutí o návrhu. Stejně jako v předběžném projednání návrhu, může soud s ohledem na okolnosti rozhodnout o schválení narovnání, o postoupení věci, o zastavení či přerušení nebo podmíněném zastavení trestního stíhání.¹³⁶ Proti těmto může státní zástupce podat stížnost a v případě schválení narovnání a rozhodnutí o podmíněném zastavení tak mohou učinit i obviněný a poškozený.

V praxi se může stát, zejména pak sjednává-li se dohoda o vině a trestu o zločinu nebo zvláště závažném zločinu, že je obviněný ve vazbě. Soud proto společně s výše uvedeným rozhodnutím rozhodne o propuštění obviněného na

¹³⁴ ŠČERBA, F. In: ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*, op. cit. sub 5, s. 45.

¹³⁵ Tamtéž, s. 44.

¹³⁶ § 314r odst. 5 TŘ.

svobodu nebo o dalším trvání vazby. V případě, že o vazbě nerozhodne, pokračuje po neschválení dohody o vině a trestu tato i v přípravném řízení.

3.3 Opravné prostředky

Každý, kdo je soudem uznán vinným z trestného činu, má právo podat opravný prostředek.¹³⁷

Řádným opravným prostředkem, který může odsouzený proti odsuzujícímu rozsudku v případě schválení dohody o vině a trestu podat, je odvolání. Uzavřením dohody o vině a trestu však dochází k výraznému zúžení zákonných důvodů odvolání proti takovému rozsudku a obviněný se tak v podstatě svého práva vzdává.¹³⁸ § 245 odst. 1 TŘ odvolání připouští pouze v případě, že „*takový rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu, jejíž schválení státní zástupce soudu navrhl.*“ Souhlasím ale se Ščerbou, že by obviněný měl být oprávněn podat opravný prostředek i za situace, kdy soud prvního stupně v souvislosti se schvalováním dohody o vině a trestu i jinak závažně pochybil (rozhodoval vyloučený soudce apod.), ale dohodu o vině a trestu schválil tak, jak ji státní zástupce předložil. Dle stávající právní úpravy přichází v úvahu pouze mimořádný opravný prostředek, a to stížnost pro porušení zákona, jejíž podání je výhradně v pravomoci ministra spravedlnosti.¹³⁹

Co se týká poškozeného, ten může podat odvolání v případě, že rozhodnutí obsahuje nesprávný výrok o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení, a to do osmi dnů od doručení.¹⁴⁰

Za předpokladu, že po právní moci odsuzujícího rozsudku vyšly najevo nové skutečnosti či důkazy dříve neznámé nebo byl zrušen právní předpis na základě kterého byl vydán odsuzující rozsudek, je přípustná také obnova řízení. Ta je přípustná i tehdy, pokud obviněný, označený jako spolupracující, nedodrží svoji povinnost setrvat na svém doznání a další závazky uvedené v ustanovení § 178 odst. 1.

¹³⁷ Vyhláška č. 120/1976 Sb., ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

¹³⁸ PELC, V., TEJNSKÁ, K. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 4, s. 745.

¹³⁹ ŠČERBA, F. In: ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*, op. cit. sub 5, s.10.

¹⁴⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 20, s. 2963.

3.4 Poškozený a dohoda o vině a trestu

Dohoda o vině a trestu představuje institut, který umožňuje prospěch všech zúčastněných subjektů trestního řízení. Obviněný těží z dosažení mírnější trestní sankce, osoby činné v trestním řízení z rychlejšího a finančně méně zatěžujícího vyřízení věci a určitá pozitiva přináší institut i poškozenému. Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. považuje jistou účast poškozeného při sjednávání dohody o vině a trestu za důležitou, když uvádí, že právo poškozeného nemá být uzavřením takové dohody oslabeno.¹⁴¹

Poškozený může svůj nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem (dále jen „nárok“) uplatnit nejpozději při prvním jednání o dohodě o vině a trestu. O tom musí být poškozený v přípravném řízení řádně poučen orgány činnými v trestním řízení, které ho také upozorní, že daný trestný čin lze řešit právě tímto způsobem.¹⁴²

Poškozený má právo se svých procesních práv vzdát výslovným prohlášením, čímž se něj hledí, jako by v dané věci vůbec nevystupoval. Státní zástupce jej nebude vyrozumívat ani o jednání o dohodě o vině a trestu.

V případě, že poškozený svůj nárok řádně a včas uplatnil, vyrozumí ho státní zástupce o době a místě konání jednání o dohodě o vině a trestu. Přítomnost poškozeného však není obligatorní podmínkou a nemůže být vynucena. Zájmy nepřítomného poškozeného by pak zastupoval státní zástupce v pozici jakéhosi quasi zmocněnce.¹⁴³ „V takovém případě by měl státní zástupce usilovat o dohodu s obviněným i ohledně těchto nároků, a to až do výše uplatněné poškozeným.“¹⁴⁴ Zde je vhodné uvést, že v rámci přípravného řízení má mít státní zástupce pozici nestranného orgánu a přílišné hájení zájmů poškozeného by tomuto konceptu mohlo odporovat. Proto se domnívám, že za této konkrétní situace (státní zástupce by nebyl nestranný) by bylo vhodnější, aby řádně a včas uplatněné nároky poškozeného nebyly ve sjednané dohodě o vině a trestu obsaženy, a aby o nich soud v samostatném projednání rozhodl dle § 228 či § 229 TŘ.

¹⁴¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., op. cit. sub 67.

¹⁴² § 46 TŘ.

¹⁴³ ŠČERBA, F. In: ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*, op. cit. sub 5, s. 37.

¹⁴⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., op. cit. sub 67.

Poškozený, jenž se na jednání osobně dostaví (případně jeho zmocněnec), se mimo jiné vyjádří k rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Takto má větší šanci na efektivnější dosažení svého nároku v rámci dohody o vině a trestu, než pokud by se na jednání nedostavil. Lze argumentovat i tím, že primárním cílem dohody o vině a trestu je sjednání konsenzu mezi státním zástupcem a obviněným a obsažení výroku o nárocích poškozeného není mandatorní. Tedy pokud by se státní zástupce a obviněný neshodli na výši nároků, je možné, že by poškozený musel své nároky uplatňovat dle výše zmíněných ustanovení (§ 228 či § 229 TŘ), což by pro přiznání jeho nároků představovalo podstatnou časovou prodlevu.

Souhlas s dohodou o vině a trestu vyjádří poškozený jejím podpisem a v případě, že s ní nesouhlasí, ji nepodepíše. Na to státní zástupce upozorní soud.¹⁴⁵

Ve fázi soudní vyrozumí o času a o místě konání veřejného zasedání poškozeného (nebo pouze jeho zmocněnce, je-li poškozený zastoupen) soud. Za předpokladu, že se k řízení dostaví, jsou poškozenému položeny otázky zejména ohledně následků, které mu trestný čin způsobil. Vyjádřit se může i k výši škody nebo rozsahu vrácení bezdůvodného obohacení či pro jaké důvody se sjednanou dohodou o vině a trestu nesouhlasil.

O řádně a včas uplatněných nárocích poškozeného rozhoduje soud takto:

1. Dohodu o vině a trestu schválí odsuzujícím rozsudkem v souladu s předloženým návrhem, který zahrnuje i nároky poškozeného.
2. Dohodu o vině a trestu neschválí formou usnesení, je-li mimo jiné nesprávná z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Věc se vrací do přípravného řízení. Pokud dohoda o vypořádání nároků poškozeného není součástí dohody o vině a trestu, nebo není v souladu s výší uplatněných nároků nebo s výší, se kterou poškozený souhlasil, a přesto se dohoda o vině a trestu schválí, může soud o nárocích rozhodovat dle § 228 TŘ, popřípadě podle § 229 TŘ.¹⁴⁶

3.5 Základní nesoulad s některými zásadami trestního řízení

¹⁴⁵ § 175b odst. 1 TŘ.

¹⁴⁶ § 314r odst. 2, 4 TŘ.

Jak jsem již v předchozím textu nastínila, nejen dohoda o vině a trestu, ale i ostatní odklony, jsou často v nesouladu s některými zásadami trestního řízení, a to většinou ku prospěchu zásad rychlosti a hospodárnosti řízení. To ale odpovídá povaze dohody o vině a trestu, pro jejíž zavedení se zákonodárce inspiroval institutem *plea bargaining*, typickým pro angloamerický právní systém.

Zásada oficiality (ve smyslu § 2 odst. 4 TŘ), která je projevem rovnosti stran před zákonem, ukládá povinnost orgánům činným v trestním řízení postupovat z úřední povinnosti, resp. činit zákonem předpokládané úkony, pokud jsou splněny dané podmínky bez ohledu na stanovisko a postavení dotčených osob. Jelínek uvádí, že v případě dohody o vině a trestu toto neplatí. Podle něj se zavádí nová koncepce smluvních stran, které mezi sebou jednájí, přičemž koncepce, ve které stát vystupuje nadřazeně vůči subjektům trestního řízení a má vůči nim vrchnostenské postavení, padá.¹⁴⁷ Zásada vyhledávací (ve smyslu § 2 odst. 5 TŘ), která je projevem zásady oficiality v důkazním řízení, je tímto také značně omezena. Ta ukládá orgánům činným v trestním řízení zjistit právně relevantní skutečnosti a vyhledat o nich důkazy i bez návrhu stran. Dohoda o vině a trestu je výjimkou ze zásady vyhledávací, jelikož skutkový stav je výsledkem sjednané dohody o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem ve formě prohlášení obviněného.¹⁴⁸

Zásada zjištění skutkového stavu věci bez důvodných pochybností (ve smyslu § 2 odst. 5 TŘ věta první) ukládá povinnost orgánům činným v trestním řízení postupovat tak, aby byl zjištěn skutkový stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Rozpor mezi dohodou o vině a trestu s touto zásadou je očividný, když pro dohodu o vině a trestu je typické, že se dokazování v řízení před soudem omezuje na úplné minimum. Soud rozhoduje na základě prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán a státní zástupce s tímto souhlasí.¹⁴⁹

V případě zásady volného hodnocení důkazů (ve smyslu § 2. ods. 6 TŘ) je dohoda o vině a trestu také výjimkou. Podle této zásady jsou důkazy hodnoceny dle vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu. Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy z hledisek zákonnosti, pravdivosti a závažnosti. V rámci dohody o vině a trestu se

¹⁴⁷ JELÍNEK, J. *Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící*, op. cit. sub 54, s.19-25.

¹⁴⁸ JELÍNEK, J. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 4, s. 151–154.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 149.

spíše hovoří o selektivním hodnocení důkazů, protože státní zástupce a obviněný přinášejí soudu určitý skutkový stav a o něm důkazy. Soud následně přezkoumává věc pouze na základě spisového materiálu.¹⁵⁰

Tím, že se v případě dohody o vině a trestu nekoná klasické hlavní líčení, koliduje institut ještě s dalšími zásadami, především se zásadou ústnosti a bezprostřednosti. Vhodné je zmínit i zásadu presumpce nevinou, která říká, že na osobu se hledí jako na nevinou, dokud jí nebude vyslovena vina pravomocným odsuzujícím rozsudkem. Je ale otázkou, zda prohlášení obviněného o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán, je možné považovat za vyslovení viny.¹⁵¹

4 Aktuální otázky dohody o vině a trestu

Téma dohody o vině a trestu považují v současné době za velmi aktuální. Svědčí o tom přijetí Novelu, uzavření Memoranda o součinnosti a nebyvalý nárůst zájmu, co se sjednávání dohod týče.

Dohody o vině a trestu byly po zakotvení v českém právním řádu využívány minimálně a jejich sjednávání vzbuzovalo rozporuplné emoce, a to nejen ze strany odborné veřejnosti. Kritizován byl hlavně nesoulad s různými zásadami trestního procesu a neumožnění sjednat dohodu o vině a trestu v řízení o zvlášť závažném zločinu. Spíše než takovouto dohodu, volili státní zástupci jiné a praxí osvědčené alternativy k vyřízení trestní věci, které jim TŘ umožnil. Důležitým faktorem negativního postoje mezi státními zástupci a advokáty byl i fakt, že si byli nejistí ohledně společné komunikace, resp. jak dopodrobna spolu mohou v rámci dohodovacího řízení komunikovat, aby žádný z nich neporušil pravidla a zásady své profese. K podpoře popularity tohoto institutu mělo přispět Memorandum o součinnosti podepsaného představiteli Nejvyššího státního zastupitelství a České advokátní komory dne 7. 12. 2018 s účinností od 1.1.2019.

4.1 Memorandum o součinnosti

Memorandum o součinnosti (dále jen „Memorandum“)¹⁵² bylo jednou z reakcí na nenaplněné očekávání, že se dohoda o vině a trestu stane běžnou praxí

¹⁵⁰ JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící, op. cit. sub 54, s.19-25.

¹⁵¹ JELÍNEK, J. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 4, s. 135–136.

¹⁵² Memorandum o součinnosti, Praha 2018, dostupné také z: <https://www.cak.cz/assets/memorandum-o-soucinnosti.pdf>.

v českém trestním procesu. Před jeho vyhotovením se na semináři, jehož tématem byly odklony v trestním řízení a dohoda o vině a trestu, probírala potřeba o častější využití stávající možnosti odklonů včetně dohody o vině a trestu, a dále komplikace s jejich realizací v praxi.¹⁵³

Vyřešení minimální aplikace dohody o vině a trestu mělo přinést toto Memorandum, které stanovilo zásady pro komunikaci aktérů trestního procesu při sjednávání dohody o vině a trestu. Tyto zásady jsou upraveny v článku druhém Memoranda, podle něhož strany jednají profesně eticky a v souladu se svými zákonnými povinnostmi, přičemž dbají na dodržení principu vzájemné úcty. Komunikace je důvěrná, protože úniky informací z této fáze řízení by mohly způsobit ztížení či úplné zmaření jeho následného provádění.¹⁵⁴

Vyhodnocení spolupráce mezi stranami upravuje článek třetí. To probíhá každoročně a poprvé tak bylo učiněno v lednu roku 2020. Z informací získaných od obhájců a státních zástupců vyplynulo, že v roce 2019 nedošlo oproti předchozím rokům k výraznější komunikaci mezi státními zástupci a obhájci, načež někteří z nich uvedli, že o Memorandu se na poli odborné veřejnosti téměř neví.¹⁵⁵

Bohužel ani shoda vrcholných představitelů veřejné žaloby a advokacie o tom, že využívání odklonů je celospolečenským zájmem, nepostačila k tomu, aby se dohoda o vině a trestu stala oblíbeným způsobem vyřízení trestní věci. Jedním z důvodů byla nedostatečná informovanost státních zástupců a advokátů o této snaze představitelů Nejvyššího státního zastupitelství a České advokátní komory¹⁵⁶. Dále je třeba vzít v potaz ne příliš přívětivé podmínky, které představovala tehdejší právní úprava, která spíše vybízela k volbě jiných alternativ trestního řízení (především trestního příkazu) a do českého procesu byla zavedena poměrně „tíse“.

4.2 Nová právní úprava

Jak již bylo výše řečeno, dne 31. 10. 2020 nabyla účinnosti Novela, která přinesla spoustu změn a podrobně se zaměřila i na právní úpravu institutu dohody o vině a trestu. Před její účinností bylo možné sjednat dohodu o vině a trestu pouze

¹⁵³ Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 466, op. cit. sub 85.

¹⁵⁴ Sokol T. Představitelé ČAK a NSZ podepsali Memorandum o součinnosti, *Bulletin advokacie*. č. 1-2/2019, str. 9-10.

¹⁵⁵ Přípis nejvyššího státního zástupce JUDr. Pavla Zemana adresovaný předsedovi České advokátní komory JUDr. Vladimíru Jirouskovi ze dne 12. 2. 2020, č. j. 109/2020-14.

¹⁵⁶ Tamtéž.

u přečinů a zločinů, jejichž horní hranice odnětí svobody nedosahovala deset let.¹⁵⁷ Obviněný musel být po celou dobu sjednávání zastoupen obhájcem, což zákonodárce odůvodnil potřebou profesionálně hájit zájmy obviněného při podávání kvalifikovaného návrhu trestu (ochranného opatření) a návrhu na náhradu škody nebo nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení.¹⁵⁸ Avšak tato podmínka mohla být jednou z příčin proč se státní zástupci neuchýlili k masivnějšímu uzavírání dohod o vině a trestu s obviněným. Zkrácené přípravné řízení a následné vydání trestního příkazu se jevílo jako rychlejší vyřízení trestní věci už i právě z toho důvodu, že obviněný nemusel být zastoupen obhájcem, a tudíž odpadá případná doba k jeho ustanovení nebo zvolení obviněným.¹⁵⁹ Státní zástupci v dohodě o vině a trestu také viděli větší administrativní a časovou náročnost, protože zákonné podmínky vyžadovaly delší přípravu, náročnější dokazování a podrobnější odůvodnění, než jak tomu bylo ve zkráceném přípravném řízení a následném vydání trestního příkazu. Dohoda o vině a trestu pak byla spatřovaná jako časově méně náročnější především u zločinů minimálně tím, že nemuselo probíhat standartní hlavní líčení. Celkově ale zavedení institutu nenaplnilo očekávané cíle, na které o osm let později zákonodárce reagoval Novelou.

Nová úprava dohody o vině a trestu v TŘ je účinná od 31. 10. 2020 a její zavedení odstartovalo masivní nárůst v počtu uzavíraných dohod. Reagovala na poznatky z praxe¹⁶⁰ a zavedla několik nových, pro české trestní právo dosud neznámých, institutů.

První změna dohody o vině a trestu se týká možnosti uzavřít takovou dohodu i v řízení proti zvláště závažnému zločinu. Tedy například u loupeže dle § 173 odst. 1 TZ, u těžkého ublížení na zdraví dle § 145 odst. 1 TZ, u znásilnění dle

¹⁵⁷ ŠKVAIN, P. Dohoda o vině a trestu nejen z pohledu aplikační praxe státního zastupitelství. KALVODOVÁ, V., FRYŠTÁK, M., PROVAZNÍK, J. *Trestní právo (stále) v pohybu pocta Vladimíru Kratochvílovi*. Brno: Masarykova univerzita, 2018, ISBN 978-80-210-8921-1, s. 476.

¹⁵⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., op. cit. sub 67.

¹⁵⁹ VICHEREK, R. Proč máme tak málo dohod o vině a trestu. *Trestněprávní revue*, 2018, č. 11-12, s. 247-253.

¹⁶⁰ Srov. Jako důvod pro určitou neochotu využívat tento institut Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2017 uvádí, že „u dosud netrestaných osob, které se doznají a uhradí škodu, nebo učiní jiné opatření k jejímu uhrazení, je využíván institut podmíněného zastavení trestního stíhání. Obvinění mnohdy také spoléhají na to, že jim nebude prokázán celý rozsah trestné činnosti, takže pak chybí náležitá motivace k použití dohody o vině a trestu, převažuje taktika obhajoby trvat na projednání a rozhodnutí trestní věci soudem. Dalším aspektem je zvýšení nákladů řízení, protože při sjednávání dohody o vině a trestu i u méně závažné trestné činnosti musí mít obviněný obhájce, a značná administrativní náročnost postupu při sjednání dohod o vině a trestu má potom negativní vliv na délku přípravného řízení“.

§ 185 odst. 1, 2 TZ etc. Tímto zákonodárce cílí na ulehčení okresním soudům a krajským soudům, pokud jsou příslušné jako soudy prvního stupně. Změnou je institut jediný (až na výjimky) odklon, který lze aplikovat právě u krajských soudů jako soudů prvního stupně. Limitaci aplikace institutu dohody o vině a trestu navrhovalo mimo jiné i pro tyto důvody zrušit Ministerstvo spravedlnosti už v roce 2013 a Koncepce boje proti organizovanému zločinu k institutu zmiňuje, že úprava by: „měla umožnit jeho aplikaci i na zvlášť závažné zločiny, neboť činnost organizované zločinecké skupiny je většinou takto klasifikována“.¹⁶¹ V tomto směru může pomoci i Novelou zavedená možnost označit obviněného jako spolupracujícího i při sjednávání dohody o vině a trestu, jelikož to právě může obviněného přesvědčit, aby pomohl odhalit další osoby, které v rámci organizované zločinecké skupiny páchají úmyslnou trestnou činnost.

Druhou podstatnou změnou je možnost sjednat dohodu o vině a trestu bez obhájce, nejsou-li dány důvody pro nutnou obhajobu dle § 36 TŘ. Okolnosti, pro které v předchozí právní úpravě bylo povinné mít při sjednávání dohody o vině a trestu obhájce, jsem již uváděla. Ke zrušení této dříve obligatorní podmínky důvodová zpráva k Novele uvádí: „*Jestliže je ale uznáváno, že osoba, proti níž se trestní řízení vede, je schopna samostatně posoudit, zda bude či nebude podávat odpor proti trestnímu příkazu nebo odvolání proti rozsudku, není důvodu, proč předpokládat, že de facto to samé nebude schopna učinit v rámci sjednávání dohody o vině a trestu.*“¹⁶²

Další novinku, kterou Novela zavedla, je možnost sjednání dohody o vině a trestu po poučení předsedou senátu na počátku hlavního líčení před zahájením dokazování, přičemž při úvahách předsedy senátu, ale i obžalovaného, o vhodnosti využití tohoto odklonu přispěje návrh na uložení konkrétního druhu trestu a jeho výměry v obžalobě.

Ustanovení § 206c TŘ dalo možnost obžalovanému prohlásit, že je vinný spácháním skutku nebo některého ze skutků uvedených v obžalobě a že souhlasí s jeho právní kvalifikací. Tímto se posiluje role stran, pokud nebude uzavřena dohoda o vině a trestu, může být sjednána alespoň dohoda o vině, z čehož by obžalovaný těžil nižším trestem a soudy neprováděním dokazování v rozsahu,

¹⁶¹ *Koncepce boje proti zločinu do roku 2023*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, odbor bezpečnostní politiky oddělení řízení strategických projektů a krizového řízení, 2018. Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

¹⁶² Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 466, op. cit. sub 85.

v jakém obžalovaný vinu prohlásil. To platí za předpokladu, že soud takové prohlášení přijme.¹⁶³

Z výše napsaného lze jednoznačně dovodit, že Novela má velký potenciál podpořit nárůst popularity institutu dohody o vině a trestu, protože mimo jiné rozšířila možnost jeho aplikace i na zvlášť závažné zločiny. To ostatně dokládá i fakt, že od účinnosti Novely se nárůst takto skončených případů rapidně zvýšil. Za rok 2020 pak bylo dohod o vině a trestu uzavřeno více než v kterémkoli předchozím roce.¹⁶⁴ Viceprezident a mluvčí státních zástupců pak říká: „*Za první měsíce lze říct, že změna zákona zvýšila počet uzavřených dohod o vině a trestu. Ukazuje se, že jsou-li státní zástupci a obžalovaný soudem vyzváni k jejímu sjednání, zvyšuje to jejich motivaci se dohodnout.*“¹⁶⁵

Pro srovnání přidávám tabulku¹⁶⁶, která uvádí počty návrhů na schválení dohody o vině a trestu podaných na státním zastupitelství rozdělené podle krajů v letech 2019 a 2020. V tabulce jsou dále počty schválených dohod o vině a trestu na soudech rozdělené podle způsobu zahájení řízení, podle krajů v letech 2019 a 2020.

Dohody o vině a trestu	Státní zastupitelství		Soud			
	Návrhy na schválení DVT		Druh zahájení			
			Návrhem na schválení DVT		Obžalobou - schválena DVT	
Kraj	2019	2020	2019	2020	2019	2020
Praha	10	26	6	9	0	4
Středočeský kraj	9	10	1	0	0	1
Jihočeský kraj	4	9	0	0	0	2
Západočeský kraj	52	100	6	2	0	6
Severočeský kraj	10	17	3	4	0	0
Východočeský kraj	13	25	2	5	0	7
Jihomoavský kraj	41	49	11	30	0	0

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ ZEMAN, P. Nejvyšší státní zástupce bilancuje rok 2020: Navzdory pandemii justice obstála - Soustava státního zastupitelství ČR. Soustava státního zastupitelství [online]. 3. 3. 2021 Nejvyšší státní zastupitelství [cit. 26.03.2021]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/nejvyssi-statni-zastupce-bilancuje-rok-2020-navzdory-pandemii-justice-obstala/>

¹⁶⁵ POKORNÝ, M. Dohodni se a dostaneš podmínku. Žalobci i stíhaní si pochvalují novou možnost dohody o vině a trestu. *Hospodářské noviny iHNed.cz* [online]. Economia, a.s., 2021 [cit. 2021-03-26]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: https://domaci.ihned.cz/c1-66879390-dohodni-se-a-dostanes-podminku-zalobci-i-stihani-si-pochvaluji-novou-moznost-dohody-o-vine-a-trestu?fbclid=IwAR2d7PcO5-dG8Ysl5WLUguxkXUB0zRf3AYtTMWUID_8sotDu1c00F3uJg4Q

¹⁶⁶ Údaje poskytnuté Nejvyšším státním zastupitelstvím na základě žádosti o informace.

Sevoromoravský kraj	21	33	7	9	0	1
ČR	160	269	36	59	0	21

Z uvedených údajů, je zřejmý rozdíl nárůstu jak v počtu Návrhů, tak i soudem schválených dohod o vině a trestu mezi rokem 2019 a 2020.¹⁶⁷ Na otázku, zda jde o zásluhu změny zákona, Ministerstvo spravedlnosti odpovědělo: „*Na vyhodnocení nové právní úpravy je zatím krátká doba.*“ Naopak Nejvyšší státní zástupce vidí zřejmou souvislost mezi zavedením Novely a množstvím uzavřených dohod. K tomu dodává: „*V posledním čtvrtletí minulého roku bylo uzavřeno zhruba stejně dohod o vině a trestu jako za všechna předcházející tři čtvrtletí.*“¹⁶⁸

4.3 Výhody a nevýhody

Výhody nové právní úpravy institutu spatřuji především v možnosti rychleji a hospodárněji vyřídit trestní věc a ulehčit tak přetíženým soudům. Zcela se také ztotožňuji s názorem státní zástupkyně Jany Murínové, která v reportáži pro iDNES uvedla: „... *velká výhoda tohoto institutu je ve vztahu k poškozeným. To je i důvod proč jsem vlastně přistoupila tady na sjednání dohody o vině a trestu, jednak protože obžalovaný změnil svůj přístup... Tím, že požádal (obžalovaný) o sjednání, jsme nemuseli vyslyšet všechny ty poškozené, pro které je to traumatizace samozřejmě, když po roce mají vypovídat, jednak už to, že to jsou bezúhonní občané, kteří jsou stresováni tím, že musí jít k soudu, to každého stresuje, a jednak i to, že si musí znovu vybavovat tu situaci.*“¹⁶⁹ Jak jsem již výše zmínila, sjednáním dohody o vině a trestu je takto možné se vyhnout sekundární viktimizaci. Poškozený se zároveň nemusí bát, že by svou nepřítomností ztratil možnost k přiznání jím řádně a včas uplatněným nárokům, když státní zástupce je povinen při sjednávání dbát na jeho zájmy. Dokonce je pravděpodobné, že jím uplatněné nároky by získal dříve. Soudce Městského soudu v Praze Kamil Kydalka uvádí: „*Tím, že je pravomocný i výrok o náhradě škody, měl by odsouzený do 15 dnů plnit.*“¹⁷⁰ Za další výhodu pak považuji i rozšíření možnosti aplikace institutu i na zvláště závažné zločiny,

¹⁶⁷ Co se týká let předchozích, nejvíce Návrhů bylo podáno v roce 2018 (139) a nejvíce schválených dohod o vině a trestu soudem bylo v roce 2013 a 2015 (42).

¹⁶⁸ POKORNÝ, M. op. cit. sub 165.

¹⁶⁹ ČTK, rsr. Za loupeže kvůli heroinu dostal muž 8,5 roku vězení. Pět let nesmí do Prahy. *IDNES.cz* [online]. MAFRA, a.s., 2021 [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/praha/zpravy/jiri-horvath-vanocni-loupeze-v-praze-trest-osm-let.A210119_112022_praha-zpravy_rsr

¹⁷⁰ POKORNÝ, M. op. cit. sub 165.

protože to by mohlo pomoci do budoucna snížit počet vězněných osob, kterých je v České republice ke dni 22. 3. 2021 19 184.¹⁷¹ To by mělo i kladný finanční dopad, jelikož jeden vězeň stojí denně na výdajích přibližně 1200 Kč.

Sjednání dohody o vině a trestu pouze za přítomnosti obhájce bylo hojně kritizováno, a proto se zákonodárce přiklonil k úpravě institutu tak, jak je již praktikováno např. na Slovensku a povinné zastoupení obhájcem v dohodovacím řízení zrušil. Zdlouhavé postupy pro zvolení vhodného obhájce či jeho ustanovení odpadly. Obviněný má ale samozřejmě právo si jej zvolit sám a radit se s ním během úkonů prováděných orgány činnými v trestním řízení.¹⁷² Je tak tedy zcela na jeho uvážení, zda se cítí na to být zastoupen a zvolí si sám obhájce, či nikoliv. Obhájce může být také ustanoven dle § 33 odst. 2 a násl. TŘ.

Kladně hodnotím zavedení institutu prohlášení viny po neschválení dohody o vině a trestu a možnost soudu toto prohlášení nepřijmout, neshoduje-li se se zjištěným skutkovým stavem nebo došlo-li v přípravném řízení k závažnému porušení práv obviněného. Je zde tedy alespoň nějaká záruka, že pokud by byl obžalovaný ať už z jakýchkoli důvodů k tomuto prohlášení donucen, soud k němu nebude přihlížet a věc se bude standartně projednávat v hlavním líčení. Pokud soud prohlášení viny přijme, opět se tím urychlí trestní řízení a ušetří finanční prostředky.¹⁷³

V případě sjednání dohody o vině a trestu po poučení předsedou senátu, resp. samosoudcem spatřuji výhody v několika rovinách. První je postavení předsedy senátu jako určitého mediátora, který tímto svým poučením může dát stranám jistý impulz, že vyřešit pachatelovu trestní činnost tímto způsobem je vhodné a on sám to považuje za odpovídající a dostačující, zejména po přečtení výše a druhu navrhované trestní sankce uvedené v obžalobě. Další nesporným pozitivem je urychlení vyslovení odsuzujícího rozsudku, což znamená, že pachatel bude potrestán v přiměřené lhůtě a bude mít tak větší šanci si uvědomit svou vinu za čin, který spáchal. Poškozený tak může také rychleji dosáhnout jisté satisfakce, a to nejen v podobě nároků, ale i v podobě vnitřního uspokojení.

Možnost označit obviněného za spolupracujícího v dohodě o vině a trestu lze také vnímat jako pozitivum, nejen pro obviněného, ale i pro celou společnost.

¹⁷¹ Rychlá fakta – Generální ředitelství. Generální ředitelství – Vězeňská služba České republiky – *Generální ředitelství* [online]. 22. 3. 2021 Vězeňská služba České republiky [cit. 24.03.2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/rychla-fakta/>

¹⁷² § 33 TŘ

¹⁷³ Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 466, op. cit. sub 85.

Pokud by oznámení či doznání obviněného významně pomohlo odhalit další členy organizovaných zločineckých skupin a zabránilo jim v páchání další trestné činnosti, je možné přistoupit k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody.¹⁷⁴ To by mohlo obviněného dostatečně motivovat, aby orgánům činným v trestním řízení poskytl důležité informace. U pomoci se pak hodnotí především míra, která přispěla k výsledku a která spoluurčuje závažnost pomoci¹⁷⁵. Je však třeba upozornit, že mimořádné snížení hranice trestu odnětí svobody je projevem jedinečnosti soudcovského rozhodování a individualizace každého trestního případu. Jak již samotný název napovídá, jedná se o mimořádný a výjimečný institut, jehož aplikací bude soudce spíše šetřit.¹⁷⁶

Úskalí naopak spatřuji v nulové garanci aplikace institutu pro obviněného. Ten totiž i za předpokladu, že splňuje všechny podmínky pro sjednání dohody o vině a trestu nemá záruku, že se se státním zástupcem dohodne. A i v případě, že se dohoda o vině a trestu sjedná, není žádná garance, že trest v ní obsažený bude přívětivější než ten, který by uložil soud po projednání věci v hlavním líčení či po prohlášení viny obžalovaným. Při ukládání trestu v rámci dohody o vině a trestu se totiž jistým způsobem přenáší odpovědnost na státního zástupce, namísto soudu, který je při schvalování vázán obsahem takové dohody. Pokud by obviněný totiž nebyl zastoupen obhájcem, nemusel by správně odhadnout přiměřenost výše navrhovaného trestu ze strany státního zástupce. Soud sice pro nepřiměřenost dohodu neschválí, je však otázkou, zda taková nepřiměřenost bude očividná, když se neprovádí dokazování v hlavním líčení a soud rozhoduje o dohodě o vině a trestu pouze na základě předložených listin a odpovědí obviněného dle § 314 odst. 3 a 5 TŘ.

Dále je možné poukázat na skutečnost, že dle slovenské právní úpravy patří obhájcům vedle příslušné odměny také odměna ve výši čtyřnásobku základní sazby tarifní odměny za jeden úkon trestní sazby, a to za předpokladu, že dohoda o vině a trestu byla soudem schválena před podáním obžaloby.¹⁷⁷ Stejně navýšení by mohlo více motivovat tuzemské obhájce, aby svým klientům dohodu o vině a trestu

¹⁷⁴ §178a TŘ

¹⁷⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 6. vydání. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-236-3., s. 335.

¹⁷⁶ VÁVRA, L. Trest pod spodní hranicí trestní sazby. *Právní prostor: Informační web nejen pro právníky* [online]. 5. 9. 2018 [cit. 30.03.2021]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/trest-pod-spodni-hranici-trestni-sazby>

¹⁷⁷ § 14 odst. 7 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z., o odměnách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb.

doporučovali sjednat. *De lege ferenda* by tak bylo vhodné přesně určit odměnu obhájci a konkrétně ji uzpůsobit povaze jejich účasti na sjednávání takové dohody.

5 Srovnání se zahraniční právní úpravou

Dohoda o vině a trestu je na poli odbornosti často diskutovaný institut trestního práva, který byl zaveden do českého procesu z. č. 193/2012 Sb., který nabyl účinnosti dne 1.9.2012. Zákonodárce se jeho zavedením inspiroval angloamerickým institutem vyjednané spravedlnosti, známý ze systému práva common law. Česká republika však nebyla první zemí v Evropě, kde se zavedl dohodovací systém po vzoru angloamerického institutu. O několik let dříve, konkrétně 1.1.2006, se stala „dohoda o vine a treste“ v rámci rekodifikace trestněprávních předpisů součástí trestního práva na Slovensku a v roce 2009 v Německé spolkové republice.

5.1 Absprachen v Německu

Absprachen (dohody) se v Německu k dnešnímu dni využívají již přes 40 let¹⁷⁸, přestože do roku 2009 nebyly v německém trestním řádu nikterak upraveny. Významným impulzem k dohodám bylo zavedení institutu *Einstellung nach Erfüllung von Auflagen* (zastavení trestního stíhání poté, co obviněný splní uložené příkazy) v rámci novelizace trestního řádu z roku 1974.¹⁷⁹ Takový způsob vyřízení trestní věci se stal mezi soudci a státními zástupci velmi oblíbený, protože jeho úspěšná aplikace přinášela orgánům činným v trestním řízení podstatné ulehčení práce. V důsledku osvědčení se tohoto nového institutu mezi soudy a státními zástupci se začal masivně rozšiřovat zájem o konsenzuální formu vyřizování trestních věcí dohodou, uzavíranou mezi obviněným a jeho obhájcem, pokud jím byl obviněný zastoupen, státním zástupcem a soudem. Vznikl samostatný typ trestního řízení – dohodovací řízení, který se svými podmínkami odlišoval od institutu *Einstellung nach Erfüllung von Auflagen*. Jelikož nebyl upravený v trestním řádu (*Strafprozeßordnung*), vyvstávají diskuse ohledně takového

¹⁷⁸ MUSIL, J. Dohody o vině a trestu (Absprachen) v Německu. Právník. Ústav státu a práva AV ČR, 2008, č. 3, s. 217. ISSN 0231-6625.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 219.

procesního postupu. I v německé literatuře lze pozorovat jistý nesoulad, zda se jedná o postup *praeter legem* či dokonce *contra legem*.¹⁸⁰

Roku 1987 se zabýval otázkou dohod i Spolkový ústavní soud. Nálezem třetí komory druhého senátu (BVerfG 3. Kammer, Besluß vom 27.1.1987 – 2 BvR 1133/1867) neshledává nic závadného na dorozumění (*Verständigung*), uzavřeného mimo hlavní líčení, avšak dohody (*Absprachen*) a obchodování se spravedlností považuje za protiústavní. Rozdíl mezi těmito ale nevysvětlil.¹⁸¹ Pro aplikaci dohodovacího řízení měla větší význam judikatura Spolkového soudního dvora. V rozsudku 4. trestního senátu BHG z 28.8.1997 4 StR 240/97 (BGHSt 43, 195) stanovila pro sjednávání dohod několik nových závazných pravidel.¹⁸² Do roku 2009, než bylo dohodovací řízení zakotveno v německém trestním řádu, se tedy tento institut modifikoval judikaturou Spolkového soudního dvora a ujednáním generálních státních zástupců ze dne 24.11.2005.¹⁸³

Jak již bylo řečeno, roku 2009 se institut, podobný české dohodě o vině a trestu, dočkal své zákonné úpravy, a to zákonem na úpravu dohody v trestním řízení, který novelizoval trestní řád a nabyl účinnosti dne 4.8.2009.

V současnosti se dohodovacímu řízení věnuje trestní řád především v § 257c StPO, který je řazen do dílu týkajícího se hlavního líčení. Z tohoto můžeme dovodit, kdy se dohodovací řízení sjednává. § 257c StPO vyžaduje na takovém řízení účast soudu, a tudíž jakoukoli neformální dohodu¹⁸⁴ nelze považovat za právně závaznou, k čemuž se ostatně přiklonil i Spolkový ústavní soud dne 19.3.2013 ve svém rozhodnutí ve věci 2 BVR 2628/10.¹⁸⁵

Právní úprava je reakcí na četnou praxi dohodovacího řízení, proto v zásadě uzákoňuje pravidla vytvořená judikaturou.

Dohodovací řízení navrhne státnímu zástupci a obviněnému (případně jeho obhájci) soud, má-li to vzhledem k okolnostem případu za vhodné. Následně jim sdělí obsah dohody, která v závislosti na případě obsahuje i dolní a horní výši hranice trestu. Obviněný i státní zástupce musí souhlasit s takovou dohodou, aby

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 238.

¹⁸² Rozhodnutí BGH 4 StR 45/97; 4 StR 240/97.

¹⁸³ VESELÁ, H. Dohoda o vině v USA, Německu a na Slovensku. Poslanecká sněmovna České republiky (online), 16.11.2013

¹⁸⁴ ZŮBEK, J. *Odklony v trestním řízení* [online]. Brno, 2016 [cit. 2021-03-04], s.139. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/w7lt9/>. Disertační práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.

¹⁸⁵ BVerfG, Judgment of the Second Senate of 19 March 2013 - 2 BvR 2628/10 -, paras. 1- 132., *Bundesverfassungsgericht* [online]. 2013 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/2013/03/rs20130319_2_bvr262810en.html

mohla být uzavřena. Soud je jí následně vázán. Pokud nastanou situace, kdy chování obviněného po uzavření dohody nekoresponduje s očekáváním soudu nebo vyjdou najevo nové podstatné důkazy či se přehlédly některé dosavadní, kvůli kterým by nebylo možné dodržet stanovené mantinely trestu, soud se o tom bez zbytečného odkladu vyrozumí. V následujících procesních postupech pak není možné vycházet z dříve vysloveného doznání.¹⁸⁶

Odvolání proti dohodě je možné, i když k němu dochází jen minimálně. Dokonce dle § 35a § 302 odst. 1 StPO je zakázáno vzdát se práva na odvolání, bylo-li rozhodnuto na podkladě dohody.¹⁸⁷

Otázku postavení poškozeného německý trestní řád v rámci dohodovacího řízení neřeší, což by dle mého názoru stálo na pováženou při úvahách o příštích legislativních změnách německého trestního řádu.

Dohodu může uzavřít i mladistvý pachatel a lze ji sjednat na kterýkoli trestný čin. Obviněný při sjednávání není povinen mít obhájce.

Jak v České republice, tak i v Německu provázely zakotvení těchto dvou podobných a kontroverzních institutů časté diskuse, kdy docházelo ke střetu názorů ohledně potlačování základních zásad trestního práva v souvislosti s dohodovacím řízením a výhod, které nabízelo řešení sporů rychleji a hospodárněji. Obě země se potýkaly s narůstající kriminalitou a řešení v podobě konsenzuálního řízení mělo přinést úlevu už tak přetíženým soudům.¹⁸⁸ Dá se říci, že v Německu se to úspěšně podařilo, protože je to oblíbený a hojně používaný procesní postup, a to i přesto, že zákonná úprava nepatrně spoutala ruce orgánům činným v trestním řízení, oproti dřívějším tzv. neformálním dohodám. Pokud se ale zaměřím právě na onu zákonnou úpravu, mohu konstatovat, že český trestní řád se institutu dohodě o vině a trestu podstatně podrobněji věnuje. Nejen, že může být sjednána už v přípravném řízení, ale mimo jiné upravuje i možnost poškozeného uplatnit svůj nárok na náhradu škody. O to je překvapivější, že v České republice je tato možnost vyřešení trestní věci téměř nevyužitá, když vezmeme v potaz, kolik takových případů by se tímto postupem mohlo vyřešit, aniž by se přebytně zatěžovaly soudy klasickým vyřízením věci.

¹⁸⁶ MÁGROVÁ, Z. *Dohoda o vině a trestu* [online]. Plzeň, 2020 [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: <https://otik.uk.zcu.cz/handle/11025/41411>. Diplomová práce. Právnická fakulta Západočeská univerzita v Plzni, s. 51.

¹⁸⁷ ZÚBEK, J. *Odklony v trestním řízení* op. cit. sub 184, s. 140.

¹⁸⁸ MUSIL, J. *Dohody o vině a trestu (Absprachen) v Německu*. Op. cit. sub 178, s. 227 a násl.

5.2 Plea bargain v USA

Původ institutu dohody o vině a trestu je spojen se zeměmi anglosaského práva, hlavně však se Spojenými státy. Počátky plea bargaining sahají v USA do 1. poloviny 19. století. Přijetí bylo zpočátku rozpačité a často i odmítavé. Změně ke kladnému přijetí přispěl případ Brady versus USA z června 1958. V odvolacím řízení nejvyšší soud ve věci Johna Lea Bradyho rozhodl, že obžaloba nesmí zatajit žádné důkazy, které mohou obžalovanému prospět. Tímto uznal Nejvyšší soud USA plea bargaining jako právoplatnou součást práva. Dnes je tato metoda v americkém soudnictví běžně praktikovanou součástí.¹⁸⁹

Vyjednávání o vině a trestu tzv. plea bargaining je pro americké trestní právo institut opravdu typický, jelikož jím je řešeno více jak 90 % všech trestních věcí.¹⁹⁰ Pro zjištění úvah soudců při volbě trestu v rámci dohodovacího řízení byl v rámci této souvislosti proveden výzkum. Zapojeno bylo 17 soudců a 982 pachatelů. Kritériem při ukládání trestu bylo v 36 % případech náprava pachatele, v 34 % další prevence a jen ve 4 % zbavení osobní svobody.

Dohodovací řízení je upraveno Pravidlem (článkem) 11 Federálního trestního řádu (Rule 11 of the Federal Rules of Criminal Procedure) a tzv. ABA Standarts. Tento dokument zpracovala Komise Americké advokátní komory a vymezila jím zásady vyjednávání mezi veřejným žalobcem a obhajobou a upravila postup soudu při schvalování dohody.¹⁹¹ Dohodovací řízení je možné definovat jako proces, ve kterém obžalovaný uzná vinu (angl. plea of guilty) ze spáchání trestného činu za příslib určitého protiplnění od státu.¹⁹²

Zahlcenost soudů vyvolala potřebu institutu, který by umožnil tuto zátěž účinně omezovat. Takovým prostředkem se v americkém soudním procesu stalo právě tzv. guilty of plea, které umožňuje obžalovanému uznat před soudem vinu a vyhnout se tak zdoluhavému soudnímu procesu, u kterého musí zasedat i porota.¹⁹³ Dohoda se uskutečňuje mezi veřejným žalobcem a obviněným. Obviněný se k přiznání viny rozhodne sám nebo po poradě. S přiznáním viny souhlasí většinou

¹⁸⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojených států amerických ve věci Brady v. United States ze dne 4.5.1970.

¹⁹⁰ TURNER, J., Plea bargaining. In: CARTER, L., POCAR, F. *International Criminal Procedure. The Interface of Civil Law and Common Law Legal Systems*. Northampton: Edward Elgar, 2013, ISBN 978-1782544289, s. 36.

¹⁹¹ The American Bar Association. The ABA Standards for Criminal Justice. Pleas of Guilty [online]. 3 ed. 1999, s. 151.

¹⁹² Rule 11 of the Federal Rules of the Criminal Procedure

¹⁹³ VESELÁ, H. op.cit. sub 183.

proto, že vede ke zmírnění trestu nebo má pro něj jiné výhody. Pokud obviněný vinu přizná, je soudní řízení zastaveno a soud pouze stanoví druh a délku trestního postihu. Pravidlo 11 Federálního trestního řádu říká: „Dispozice s trestními žalobami pomocí dohod mezi veřejným žalobcem a obviněným, někdy volně nazývanými plea bargaining, je základním prvkem pro výkon spravedlnosti.“¹⁹⁴

Výsledkem dohodovacího řízení může být několik dohod (angl. pleas), z nichž vybírám následující:

1. Charge bargain - je přijato prohlášení viny obžalovaného k méně závažnému činu, než pro který byl obžalován. Prohlásit vinu lze pro jakýkoliv trestný čin. Např. obžalovaný se po dohodě se svým obhájcem přizná k loupeži, ale nepřizná, že loupež byla ozbrojená. Věrohodnost tvrzení by ale snižovalo, kdyby se obžalovaný v tomto případě přiznal k rušení veřejného pořádku.¹⁹⁵
2. Sentence bargain – obžalovaný je předem seznámen s tím, jaký trest dostane, když prohlásí vinu. Prohlášení viny je zde vyměněno za slib mírného, shovívavého rozsudku. Trest je pak většinou na spodní hranici trestního sazebníku.¹⁹⁶
3. Fact bargain – zde se státní zástupce a obžalovaný dohodnou jen na určitých důkazech, které předloží soudu.¹⁹⁷
4. Count bargaining – ve Spojených státech je možné kumulovat tresty, tedy sčítat je. Člověk pak může dostat i nereálný, několikasetletý trest. Prohlásí-li vinu jen k některým činům, může se vyhnout sčítání trestních sazeb a tím třeba i doživotí.
5. Nolo contendere – jedná se o případ, kdy obviněný přijme trest, ale nepopírá a ani neprohlašuje svou vinu. Tímto přístupem dává obžalovaný najevo, že se nechce přít. Institut se od ostatních dohod odlišuje, protože případné prohlášení viny nelze použít v jiných řízeních.¹⁹⁸

¹⁹⁴ Rule 11 of the Federal Rules of the Criminal Procedure

¹⁹⁵ NEUBAUER, D., FRADELLA, H.: *America's courts and the criminal justice system*. 10. vydání. Belmont CA: Wadsworth Cengage Learning, 2011, ISBN 1337557897, s. 320

¹⁹⁶ Tamtéž.

¹⁹⁷ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4, s. 750.

¹⁹⁸ Nolo Contendere. *Cornell Law School* [online]. 2020 [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: https://www.law.cornell.edu/wex/nolo_contendere?fbclid=IwAR21B5nYtOlqC6-DccYyQk9Zyy7f9O9nRdJEFDFQ4u-eITK4PXpzwPF5tzY

Stejně jako v některých evropských zemích má i v USA dohoda o vině a trestu předejít často složitému dokazování při hlavním líčení a ve výsledku má uspokojit všechny účastníky trestního řízení prostřednictvím přijatelného kompromisu.¹⁹⁹

České a americké trestní soudnictví nemá přirozeně stejná pravidla, jsou tu mnohé odchylky, např. ve Spojených státech rozhodují trestní soudy i o činech, které jsou u nás vedeny jako přestupky. Tím jim samozřejmě narůstá agenda procesů a dochází k přetížení soudů. Dále je v USA zhruba třicet států, kde se stále ještě dnes operuje s trestem smrti. Je to verdikt velmi drahý, a to jak z hlediska zatížení soudu, tak i z hlediska ekonomických nákladů. Nejde o samotný akt, ale o složitou legislativní mašinérii.²⁰⁰ I v tomto případě pomáhá plea bargaining.

Další odlišnosti lze spatřovat v možnosti sjednat dohodu ve věcech mladistvých, což právní úprava ve Spojených státech dovoluje, nicméně některé státy toto umožňují pouze za přítomnosti obhájce. Co se týká prohlášení obviněného, ani jedna právní úprava nedovoluje postavit celé řízení pouze na tomto. Obě totiž požadují, aby byl skutkový stav do určité míry zjištěn. Minimálně tak, aby bylo prokázáno spáchání trestného činu, a že jej spáchal obviněný. Současně pro obě úpravy platí, že prohlášení musí být učiněno dobrovolně a nesmí existovat důvodné pochybnosti o jeho pravdivosti. Prohlášení obviněného v České republice pak musí mít písemnou formu. V USA obviněný prohlašuje vinu pod přísahou při jednání ústní formou. Ve Spojených státech může obviněný vyjednávat i o právní kvalifikaci skutku viz sentence bargain. Nebo místo prohlášení může rovněž učinit i nolo contendere, což je ale přípustné pouze se souhlasem soudu.

Pro dohody ve Spojených státech je typické jejich uzavírání v jakékoli fázi trestního procesu, což po provedení Novelty do TR platí i pro českou právní úpravu. U obou ale hraje hlavní roli dohoda mezi obviněným a veřejným žalobcem, soud zpravidla do dohod mezi účastníky výrazně nezasahuje. Postavení soudce v dohodovacím řízení v USA je pevně dané. Soudce se předběžného jednání mezi obžalovaným a veřejným žalobcem neúčastní. Dojde-li k dohodě, je o tom soudce informován ještě před zahájením líčení. Jeho povinností je přesvědčit se, že k přiznání došlo dobrovolně, že na obžalovaného nebyl činěn nátlak, a že chápe následky přiznání. Pokud soudce dohodu schválí, je tato přiložena k jednacímu protokolu.²⁰¹ Povinností soudce ale není vyhovět dohodě, která byla sjednána,

¹⁹⁹MUSIL, J. *Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení*. op. cit. sub 64.

²⁰⁰ Data on the death penalty in the US. Dostupné z: <https://usafacts.org/articles/death-penalty-us-what-data-says/>

²⁰¹ Rule 11 of the Federal Rules of the Criminal Procedure

sdělení o dohodě sice přijme, ale v hlavním líčení může rozhodnout podle svého uvážení.²⁰²

Pravidlo č. 11 nestanoví žádné podmínky pro obsah dohody. V tom je rozdíl od TŘ, který dopodrobna popisuje její náležitosti a také náležitosti Návrhu. V Pravidle č. 11 také nenalezneme žádnou zmínku o formě, načež TŘ požaduje formu písemnou.

Pro poškozeného je zřejmě přívětivější česká právní úprava, která jasně stanoví nejzazší čas pro uplatnění Nároků a dovoluje mu se vyjádřit ohledně dohody o vině a trestu. Podle ABA Standarts pak musí veřejný žalobce vynaložit veškeré úsilí, aby zjistil stanovisko poškozeného před uzavřením dohody. Zde tedy záleží na individuálním přístupu každého veřejného žalobce, který se může případ od případu lišit.

Co se týká odvolání, prohlášením viny se obviněný tohoto de facto vzdává. Odvolat se může pouze v případě nezákonného či nespravedlivého trestu. Pokud však obviněný učinil *nolo contendere*, může se odvolat vždy. O odvolání obviněného v ČR jsem již hovořila.

Na závěr lze tedy konstatovat, že i s ohledem na původ *plea bargaining*, který jsem již zmínila v kapitole o historii dohody o vině a trestu, je tento institut v USA vytvářen především mnohaletou praxí. Institut je zde také o mnoho populárnější, čemuž víceméně přispívá i četnost amerických filmů z kriminalistického prostředí.²⁰³ Český zákonodárce se podobou *plea bargaining* sice inspiroval, ale její podobu přizpůsobil charakteru našeho trestního práva.

²⁰² NEUBAUER, D., FRADELLA, H. op. cit. sub 195, s. 325.

²⁰³ Lukáš, O., Diplomová práce: *Dohoda o vině a trestu*, s. 63, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Brno 2014

Závěr

Dohoda o vině a trestu byla zavedena do českého právního řádu s nadějí, že zrychlí a zefektivní trestní řízení. Praxe ale po několika letech ukázala, že institut byl téměř nevyužíván a aktéři trestního procesu raději řešili trestní věc jiným způsobem. Institut byl vnímán rozpačitě a z řad státních zástupců byl kritizován především pro neaplikovatelnost na zvlášť závažné zločiny.

Koncem roku 2018 bylo podepsáno Memorandum, které upravovalo zásady komunikace mezi státním zástupcem a obhájcem při sjednávání dohody o vině a trestu a zároveň zavedlo každoroční vyhodnocení spolupráce stran. Od Memoranda se očekávalo, že podpoří větší využívání tohoto odklonu, což se nepotvrdilo.

Dne 1. 10. 2020 obohatila český právní řád Novela, která mimo jiné přinesla zásadní změny ohledně dohody o vině a trestu. Nově je možné ji sjednat bez obhájce, pokud se nejedná o nutnou obhajobu dle § 36 TŘ, a použít ji i v řízení proti zvlášť závažnému zločinu. Předseda senátu má možnost poučit obžalovaného o možnosti sjednání dohody o vině a trestu v hlavním řízení. Nově je také obviněnému umožněno prohlásit vinu či prohlásit některé skutečnosti za nesporné. Novela reagovala na poznatky z praxe a očekává se, že jejím přijetím se ulehčí zatíženým soudům, čemuž má přispět i změna právní úpravy dohody o vině a trestu.

V úvodu byla položena otázka, zda nová právní úprava dohody o vině a trestu překoná značnou rozpačitost státních zástupců, soudců a obhájců ohledně tohoto institutu a umožní mu tak projevit svůj plný potenciál urychlit trestní řízení, a zda bylo zavedení do českého právního řádu opravdu vhodné i přes pádné argumenty odpůrců. Podle mého názoru je už dle prvních statistik možné konstatovat, že právě novelizovaná podoba institutu podpořila masivní nárůst v počtu uzavřených dohod o vině a trestu. Společně s přibývajícím povědomím o Memorandu lze očekávat, že by se dohoda o vině a trestu mohla stát běžným způsobem vyřízení trestní věci. Jsem přesvědčená, že i přes argumenty odpůrců bylo správným krokem začlenění institutu do českého právního řádu. Kratší nepodmíněné tresty odnětí svobody sjednané v rámci dohody o vině a trestu povedou k ulehčení Vězeňské službě ČR v souvislosti se snižováním osob ve výkonu trestu a častější sjednávání dohod o vině a trestu k ulehčení přetíženým

soudům. Nesporné výhody představuje institut i pro oběti trestných činů, které se tímto způsobem mohou vyhnout sekundární viktimizaci.

Zůstává však otázka, jaký přístup bude mít ke sjednávání dohody o vině a trestu obviněný. I přesto, že mu institut nabízí lákavé dosažení mírnějšího trestu výměnou za prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán, může se obávat následného neschválení dohody o vině a trestu soudem a zneužití svého prohlášení, i když se k němu v tomto případě přihlížet nesmí. Obviněný má sice následně možnost prohlásit vinu dle § 206c TR, tu však soud nemusí přijmout.

Závěrem lze tedy říci, že institut český právní řád významně obohatil a Novela mu umožnila projevit svůj plný potenciál. S přibývajícím rozsudky, kdy budou pro pachatele trestných činů výhody evidentně zřejmé, avšak stále dostatečné pro odrazení od páčání další trestné činnosti, bude dohoda o vině a trestu nabývat na významu. Současná právní úprava institutu je již plně srovnatelná se zahraniční právní úpravou. Vzhledem ke krátkému trvání Novely je předpoklad pro další právní úpravy institutu ve směrech tak, jak je nastíní budoucí praxe.

Resumé

This Masters thesis focuses on the plea bargaining as an institute of the criminal procedure law. It was implemented into the Czech legal code in 2012 and was amended in 2020. Plea bargaining is based on an agreement between a prosecutor and a defendant about guilt and punishment. Its purpose is to confess defendant's comitted crime for a redacted or modiflicated sentence. This thesis describes history of the plea bargaining institute in the USA and also Czech Republic. The author also takes into consideration the new amended version of the plea bargaining and decided to make a detailed description of the new legislation and analyze its current benefits and disadvantages in Chapters three and four. The author also dedicated part of this theses to compare Czech legislation of plea bargaining whithin legislation in the USA and Germany in Chapter five. Although there are many similarities the usage of plea bargainig is visibly common in those two countries.

Zdroje

Knižní publikace

CÍSAŘOVÁ, D. Trestní právo procesní. 4. vydání. Praha: Linde, 2006. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 80-720-1594-X.

FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.

HENDRYCH, D., a kol. Retribuční justice-spravedlnost. Právnický slovník. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-059-1.

CHMELÍK, J., STOČESOVÁ, S. In: CHMELÍK, J. a kol. Trestní řízení. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-488-6.

JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. 6. vydání. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-7502-236-3.

JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo procesní. 5. vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3.

JELÍNEK, J., ŘÍHA, J. a SOVÁK, Z. Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů. 3. vydání. Praha: Leges, 2015, ISBN 978-80-7502-066-6.

KALVODOVÁ, V. a kol. Trestní právo (stále) v pohybu: pocta Vladimíru Kratochvílovi. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2018. 561 s. ISBN 978-80-210-8921-1.

KARABEC, Z. Restorativní justice: sborník příspěvků dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-7338-021-8.

NEUBAUER, D., FRADELLA, H.: America's courts and the criminal justice systém. 10. vydání. Belmont CA: Wadsworth Cengage Learning, 2011, ISBN 1337557897.

NOVOTNÝ, František. Trestní právo procesní. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-807-3806-774.

SOLOTÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000. ISBN 80-7179-350-7

ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád: komentář. 7. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4.

ŠČERBA, F. a kol. Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Vyd. 1. Praha: Leges, 2012. Praktik. ISBN 978-80-87576-30-4.

ŠPUNDOVÁ, J. Problémy trestního postihu mladistvých. Olomouc: Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. Student (Leges). ISBN 80-244-0793-0.

TIBITANZLOVÁ, A. Odklony v trestním řízení. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-319-3.

TURNER, J., Plea bargaining. In: CARTER, L., POCAR, F. International Criminal Procedure. The Interface of Civil Law and Common Law Legal Systems. Northampton: Edward Elgar, 2013, ISBN 978-1782544289.

VĚTROVEC, V., NEDOROST, L. a kol.: Zákon o mediaci a probaci – komentář. EUROLEX BOHEMIA, Praha, 2002, ISBN 80-86432-32-7.

ZŮBEK, J. Odklony v trestním řízení. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-245-2.

Odborné články

BAXA, J. Reforma trestního řízení – geneze jejího vzniku a její cíle. Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora, 2001, č. 11-12, s. 15. ISSN 1210-6348
Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=174>

CRHA, L. K právní moci trestního příkazu. Trestní právo, 1997, č. 10, s. 2. ISSN. 1211-2860.

HAVLÍČEK, K. Rozhovor s JUDr. Pavlem Kučerou, místopředsedou Nejvyššího soudu České republiky. Trestní právo, 2001, č. 9, s. 3. ISSN 1211-2860.

JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora, 2012, č. 10, s. 19. ISSN 1210-6348.

KOCINA, J. Velká novela trestních předpisů: Aktuální otázky dohody o vině a trestu. Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora, 2020, č. 11, s. 17-19. ISSN 1210-6348.

KUČERA, P. Několik úvah nad institutem dohody o vině a trestu v českém pojetí. Trestní právo, 2009, č. 7–8, s. 3. ISSN. 1211-2860.

MUSIL, J. Dohody o vině a trestu (Absprachen) v Německu. Právník. Ústav státu a práva AV ČR, 2008, č. 3, s. 217-246. ISSN 0231-6625.

MUSIL, J. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. Kriminalistika. Čtvrtletník KRIMINALISTIKA vydávané MV ČR, 2008, č. 1. ISSN 1210-9150.

NEZKUSIL, J. Narovnání jako forma odklonu. Právník, 2007, č. 10, s. 1095 – 1109. ISSN 0231-6625.

PIPEK, J. Oficiální nebo dalekosáhle privatizované trestní řízení. Právník. 2000, č. 12, s. 1144-1181. ISSN 0231-6625.

PROVAZNÍK, J. Odklony v českém trestním řízení - úvahy před možnou rekonstrukcí. Trestněprávní revue. Praha: C. H. Beck, 2016, č. 4, s. 79. ISSN 1213-5313.

SUCHÝ, O. Odklon v trestním řízení. Právník 1991, č. 3, s. 248. ISSN 0231-6625.

ŠČERBA, F. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. Trestněprávní revue, 2020, č. 4, s. 187. ISSN 1213-5313.

STRŽÍŽ, D. Dohoda o vině a trestu ve světle novelizace trestního zákoníku | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo [online]. 3. 9. 2020 [cit. 31.03.2021]. ISSN 1213-189X.

Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dohoda-o-vine-a-trestu-ve-svetle-novelizace-trestniho-zakoniku-111800.html>

VALEŠOVÁ, K. Sekundární viktimizace obětí trestných činů a ja | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo [online]. 6. 11. 2020 [cit. 21.03.2021]. ISSN 1213-189X.

Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/sekundarni-viktimizace-obeti-trestnych-cinu-a-jak-ji-predchazet-112102.html>

VANTUCH, P. Podmíněné zastavení trestního stíhání a možnosti jeho využití. Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora, 1994, č. 8, s. 18. ISSN 1210-6348. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=174>

VANTUCH, P. Nový návrh na dohodu o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem. Trestní právo, 2011, č. 9, s. 14. ISSN. 1211-2860.

VANTUCH. P. K možnosti sjednat dohodu o vině a trestu po podání obžaloby. Trestní právo. 2013, č. 9-10, s. 14. ISSN 1211-2860.

VESELÁ, H. Dohoda o vině a trestu v USA, Německu a na Slovensku. Parlament ČR. Kancelář Poslanecké sněmovny. Parlamentní institut. Srovnávací studie, 2009, č. 1, s. 4-5. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=53057>.

VICHEREK, R. Proč máme tak málo dohod o vině a trestu. Trestněprávní revue, 2018, č. 11-12, s. 247-253. ISSN 1213-5313.

SOKOL, T. Představitelé ČAK a NSZ podepsali Memorandum o součinnosti. Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora, 2019, č. 1-2, s. 9. ISSN 1210-6348.

ŠELLENG, D. Ke vztahu upuštění od potrestání a trestního příkazu. Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora, 2016, č. 5, s. 19. ISSN 1210 6348.

ZAORALOVÁ, P. Dohodnutý trest aneb chybějící právní úprava sankcí v řízení o dohodě o vině a trestu. Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora, 2016, č. 11, s. 38-42. ISSN 1210-6348.

ZEMAN, P. Nejvyšší státní zástupce bilancuje rok 2020: Navzdory pandemii justice obstála - Soustava státního zastupitelství ČR. Soustava státního zastupitelství [online]. 3. 3. 2021 Nejvyšší státní zastupitelství [cit. 26.03.2021]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/nejvyssi-statni-zastupce-bilancuje-rok-2020-navzdory-pandemii-justice-obstala/>

ZŮBEK, J. Odklony v trestním řízení a jejich současné i budoucí klasifikace. Trestněprávní revue. 2017, (3), s. 53. ISSN 1213-5313.

TERYNGEL, J. K institutu dohody o vině a trestu v trestním řádu. Trestní právo. 2013, č. 3, s. 19-23. ISSN. 1211-2860.

Zákony a důvodové zprávy

Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Důvodová zpráva k zákonu č. 283/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

Federal rules of the criminal procedure

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.

zákona. č. 45/2013 Sb., zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)

Judikatura

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 2. 2020, č. j. I. ÚS 1860/19-4

BVerfG, Judgment of the Second Senate of 19 March 2013 - 2 BvR 2628/10 -, paras. 1- 132., *Bundesverfassungsgericht* [online]. 2013 [cit. 2021-03 - 04]

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. 5. 2005, sp. zn. 4 To 383/2005

Nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 2020, sp. zn. I. ÚS 1860/19-4

Nález Ústavního soudu ze dne 15. 8. 2017, sp. zn. I. ÚS 1202/17

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. 10. 2012, sp. zn. 7 Tdo 1116/2012

Rozhodnutí BGH 4 StR 45/97; 4 StR 240/97

Rozhodnutí BGH 4 StR 45/97; 4 StR 240/97

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojených států amerických ve věci Brady v. United States ze dne 4. 5. 1970.

Akademické práce

Lukáš, O. Dohoda o vině a trestu. Brno, 2014. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.

MÁGROVÁ, Z. Dohoda o vině a trestu. Plzeň, 2020. Diplomová práce. Právnická fakulta Západočeská univerzita v Plzni

ZŮBEK, J. Odklony v trestním řízení. Brno, 2016. Disertační práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.

Ostatní

ČTK, rsr. Za loupeže kvůli heroinu dostal muž 8,5 roku vězení. Pět let nesmí do Prahy. IDNES.cz [online]. MAFRA, a.s., 2021 [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/praha/zpravy/jiri-horvath-vanocni-loupeze-v-praze-trest-osm-let.A210119_112022_praha-zpravy_rsr

Data on the death penalty in the US. Dostupné z: <https://usafacts.org/articles/death-penalty-us-what-data-says/>

Koncepce boje proti zločinu do roku 2023. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, odbor bezpečnostní politiky oddělení řízení strategických projektů a krizového řízení, 2018. Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

Mafián, který udá své druhy, může vyvážnout bez trestu — ČT24 — Česká televize. ČT24 — Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR — Česká televize [online]. 1.9.2012 [cit. 31.03.2021]. Dostupné z: https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1148923-mafian-ktery-uda-sve-druhy-muze-vyvaznout-bez-trestu?fbclid=IwAR0qNSbSMnUaFn3NIYzkasPv8tWSkOAL1ZDcwEi9x-7oSLYYb-jmqw_3IRU

Memorandum o součinnosti mezi Nejvyšším státním zastupitelstvím a Českou advokátní komorou ze dne 7. 12. 2018. Dostupné na: http://www.nsz.cz/images/stories/Tiskovy/MEMORANDUM_NSZ_CAK.pdf

MEYER, J. Plea bargaining. Britannica [online]. 2017. [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/plea-bargaining#ref338191>

Nejvyšší státní zástupce: Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 2/2020, kterým se mění pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2019, o postupu státních zástupců v trestním řízení, č. 2/2020 Pop

Nolo Contendere. Cornell Law School [online]. 2020 [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: https://www.law.cornell.edu/wex/nolo_contendere?fbclid=IwAR21B5nYtOlqC6-DccYyQk9Zyy7f9O9nRdJEFDfQ4u-eITK4PXpzwPF5tzY

Odklony (alternativní způsoby trestního procesu) | Vše podstatné o trestním řízení | Více o státním zastupitelství - Soustava státního zastupitelství ČR. Soustava státního zastupitelství [online]. 2021, Nejvyšší státní zastupitelství [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/vse-podstatne-o-trestnim-rizeni/odklony/>

POKORNÝ, M. Dohodni se a dostaneš podmínku. Žalobci i stíhaní si pochvalují novou možnost dohody o vině a trestu. Hospodářské noviny iHNed.cz [online]. Economia, a.s., 2021 [cit. 2021-03-26]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: https://domaci.ihned.cz/c1-66879390-dohodni-se-a-dostanes-podminku-zalobci-i-stihani-si-pochvaluji-novou-moznost-dohody-o-vine-a-trestu?fbclid=IwAR2d7PcO5-dG8YsI5WLUguxkXUB0zRf3AYtTMWUID_8sotDu1c00F3uJg4Q

Poslanecká sněmovna PČR. Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 466 z VIII. volebního období. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=466&CT1=0>.

Poslanecká sněmovna PČR. Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 746 ze IV. volebního období. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=746&CT1=1>.

Přípis nejvyššího státního zástupce JUDr. Pavla Zemana adresovaný předsedovi České advokátní komory JUDr. Vladimíru Jirouskovi ze dne 12. 2. 2020, č. j. 109/2020-14.

The American Bar Association. The ABA Standards for Criminal Justice. Pleas of Guilty [online]. 3 ed. 1999. Dostupné z: https://www.americanbar.org/groups/criminal_justice/publications/criminal_justice_section_archive/crimjust_standards_guidypeas_toc/

Věznice jsou přeplněné a věznění příliš drahé. K | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbíрка zákonů, judikatura, právo [online]. 27. 10. 2021. [cit. 30.03.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/aktualne/veznice-jsou-preplnene-a-vezneni-prilis-drahe-knihou-tresty-budoucnosti-chce-infocz-otevrit-diskuzi-o-zmenach-112091.html>

Vyhláška č. 120/1976 Sb., ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z., o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb.

What is plea bargaining? A simple guide. Fair Trials: History of plea bargaining [online]. 9.2.2016 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.fairtrials.org/node/848>

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2017. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyssiho-statniho-zastupitelstvi/zpravy-o-cinnosti/zpravy-o-cinnosti-za-obdobi-2006-2017/>

Příloha č. 1

Rozšířené statistiky využívání odklonů odklonů za roky 2019 a 2020.
Údaje poskytnuté Nejvyšším státním zastupitelstvím na základě žádosti o
informace.

..

Soudy	Druh zahájení				narovnání		odstoupení od trestního stíhání (§ 70 ZSVM)		odsouzeno osob trestním příkazem	
	Návrhem na schválení DVT		Obžalobou - schválena DVT							
Kraj	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020
Praha	6	9	0	4	4	3	1	1	3 967	3 246
Středočeský kraj	1	0	0	1	0	0	1	0	4 173	3 651
Jihočeský kraj	0	0	0	2	5	5	0	1	2 263	2 038
Západočeský kraj	6	2	0	6	4	5	1	3	2 882	2 612
Severočeský kraj	3	4	0	0	3	0	2	1	5 078	4 383
Východočeský kraj	2	5	0	7	3	2	0	0	3 284	3 073
Jihomoavský kraj	11	30	0	0	2	5	2	0	5 008	4 497
Sevoromoravský kraj	7	9	0	1	27	9	2	0	5 980	5 240
ČR	36	59	0	21	48	29	9	6	32 635	28 740